

Nr 266.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till skyddshemsvården; given Stockholms slott den 6 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 94—96, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 beräkna

dels till statens skyddshem: avlöningar ett förslagsanslag av 733 000 kronor,

dels till statens skyddshem: omkostnader ett förslagsanslag av 918 000 kronor,

dels ock till bidrag till driften av icke statliga skyddshem ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål. I samband därmed torde jag få anmäla uppkomna frågor om utförande av byggnadsarbeten m. m. vid vissa statliga skyddshem.

1:o) **Statens skyddshem: Avlöningar, förslagsanslag.**

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1943/44	710 000	703 690
1944/45	733 000	—
1945/46 (<i>förslag</i>)	770 000	—

Kungl. Maj:t har den 5 maj 1944 fastställt personalförteckning för statens skyddshem (statsliggaren s. 231—232). Samtidigt har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1944/45:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	192 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ...	»	433 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	99 000
		<hr/>
Summa förslagsanslag kronor		733 000

Den i avlöningsstaten upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken tidigare varit maximerad, har från och med löpande budgetår uppförts med förslagsvis angivet belopp, som icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas. Anledningen härtill är, att det ansetts lämpligt, att lärare och assistenter vid skyddshemmen under något eller några års prövotid förordnas såsom extra tjänstemän, utan hinder av att en ordinarie tjänst står obesatt under tiden, samt att ett sådant system medfört behov av större rörlighet i fråga om utgifterna under ifrågavarande anslagspost än som tidigare förelegat. Det har förutsatts, att medgivande att överskrida anslagsposten icke skulle lämnas annat än av nu nämnd anledning eller enligt eljest av riksdagen lämnad fullmakt att överskrida dylik anslagspost, om den vore maximerad.

Det har beräknats, att under budgetåret 1944/45 skulle vara i verksamhet 16 statliga skyddshem, nämligen *för gossar* 3 yrkeshem (Ljungaskog, Forsane och Sundbo), 6 skolhem (Hammargården, Folåsa, Östra Spång, Gräskärr, Åkerby och Engesberg), 2 skol- och yrkeshem (Vemyra och Johannisberg), 1 yrkes- och ungdomshem (Långanäs) och 1 anstalt för själsligt abnorma (Lövstahemmet) samt *för flickor* 1 hemskola (Sonestorp) och 2 skolhem (Broby och Brättegården).

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *socialstyrelsen* gjort framställning rörande avlöningsanslag till statens skyddshem för budgetåret 1945/46. Sty-

relsen har vid sina anslagsberäkningar utgått från att samtliga nämnda skyddshem skola vara i verksamhet under nästa budgetår, varvid styrelsen dock föreslagit, att skyddshemmet Brättegårdens beteckning måtte ändras från skolhem till hemskola.

Styrelsen föreslår till att börja med ombildning från extra till extra ordinarie av vissa befattningar vid Lövstahemmet ävensom inrättande vid nämnda skyddshem av ytterligare en skötartjänst i lönegraden Ex 6. Styrelsen anför härom i huvudsak följande:

På grund av beslut vid 1943 års riksdag utökades personalen vid Lövstahemmet under budgetåret 1943/44 med 1 folkskollärare i lönegraden Ex 19, 1 vårdare i lönegraden Ex 8 och 2 skötare i lönegraden Ex 6. Skyddshemsstyrelsen har begärt, att samtliga nu nämnda befattningshavare måtte erhålla extra ordinarie anställning. Skyddshemsstyrelsen har vidare hemställt, att trädgårdsmästartjänsten i lönegraden Ex 10 vid hemmet måtte ombildas till extra ordinarie samt såsom skäl härför framhållit, bland annat, att motsvarande tjänster vid andra statliga skyddshem vore placerade på ordinarie stat. Slutligen har skyddshemsstyrelsen upprepat tidigare framförda önskemål om ytterligare en skötartjänst i lönegraden Ex 6, vilket motiveras med att arbetstiden för skötarna för närvarande uppgår till 55 timmar per vecka. Genom ytterligare en skötartjänst skulle arbetstiden kunna nedbringas till 50,5 timmar per vecka.

Socialstyrelsen tillstyrker, att 1 folkskollärartjänst i lönegraden Ex 19, 1 vårdartjänst i lönegraden Ex 8 och 2 skötartjänster i lönegraden Ex 6 ombildas till extra ordinarie tjänster från och med budgetåret 1945/46. Särskilt beträffande tjänsterna i lönegraden Ex 6 vill socialstyrelsen framhålla svårigheten att behålla kvalificerad personal, som allenast uppbär avlöning efter tredje löneklassen.

Beträffande trädgårdsmästartjänsten vill socialstyrelsen framhålla följande. Den nuvarande innehavaren av tjänsten är född år 1907 och tillträdde sin tjänst vid Lövstahemmet den 3 mars 1943. Då han visat sig vara mycket lämplig för Lövstahemmets synnerligen svårskötta klientel och man icke kan räkna med att få behålla honom med mindre en löneuppflyttning nu äger rum, vill socialstyrelsen med starkt understrykande av svårigheten att erhålla lämplig personal för psykopatanstalterna tillstyrka att tjänsten göres till extra ordinarie.

Den ytterligare skötartjänst som skyddshemsstyrelsen begärt finner socialstyrelsen väl motiverad. Skyddshemsinspektören har undersökt anstaltens tjänstgöringsschema och funnit, att arbetstiden för skötarna icke kan genom schemaomläggningar nedpressas ytterligare. Då 55 timmars arbetsvecka för denna tjänstemannakategori måste anses vara alltför lång — skötarna vid sinnessjukhusen ha numera 48 timmars arbetsvecka — vill socialstyrelsen tillstyrka att ytterligare en skötartjänst i lönegraden Ex 6 inrättas vid Lövstahemmet.

Vidare har socialstyrelsen föreslagit inrättande av en folkskollärartjänst i lönegraden Ex 19 vid vart och ett av skolhemmen Folåsa och Östra Spång. Styrelsen har därvid erinrat om att vid vardera av de båda hemmen, vilka hade ett ordinarie platsantal av 30 respektive 25, för närvarande funnes allenast en folkskollärartjänst samt att hela elevgruppen på grund därav bildade en enda undervisningsavdelning. Styrelsen framhåller till jämförelse härmed, att vid vart och ett av skolhemmen Gräskärr och Åkerby

med ett ordinarie platsantal av 35 respektive 30 funnes två folkskollärartjänster och att undervisningen vid dessa hem anordnats på en normalklass- och en hjälpklassavdelning. Styrelsen anför vidare huvudsakligen följande:

Det ligger i öppen dag, att en undervisningsavdelning, bestående av omkring trettio skyddshemselever i olika åldrar, ej kan betecknas som annat än synnerligen otillfredsställande. Dels är det på grund av skyddshemselevernars karaktärsdrag svårt att bedriva undervisning i en så stor elevgrupp och dels inverkar det förhållandet att omkring fyrtio procent av skyddshemseleverna befinna sig på hjälpklasstadiet ytterligt menligt.

Styrelsen för Östra Spångs skolhem har härom framhållit, att det vore ett känt faktum, att för en stor del av skyddshemmens elever skolförhållandena på den ort, där vederbörande elev vuxit upp, i icke ringa grad bidragit till elevens missanpassning i samhället, beroende på att skolan ej haft för honom lämplig skolform. Det syntes då olämpligt, att denne elev vid ett samhällsomhändertagande skulle placeras på ett skolhem, som i många fall hade sämre skolform än hemkommunen. Då vidare av de å Östra Spångs skolhem intagna 30 eleverna omkring 40 procent på grund av bristande eller försenad intelligensutveckling eller andra defekter vore i behov av särundervisning, stode det klart, att för en någorlunda tillfredsställande undervisning ytterligare en undervisningsavdelning vore nödvändig.

Beträffande Folåsa skolhem har statens folkskolinspektör i distriktet anfört, att de efterblivna eleverna borde ha individuell undervisning, vilket givetvis vore omöjligt med nuvarande skolform och ett 25-tal lärjungar. Det vore därför nödvändigt att avskilja de efterblivna eleverna i en hjälpklass, om ej både kunskaps- och fostringsresultaten skulle äventyras. Fordringarna på avdelningarnas storlek måste därvid sänkas, varvid enligt folkskolinspektörens mening de av statsmakterna beslutade normerna för hjälpklassundervisningen borde följas, enligt vilka en avdelning finge delas, när den hade 18 elever. I varje fall borde delning ske vid skolhemmen, när elevantalet stigit till något över 20, exempelvis 22.

Då det nu under en följd av år visat sig, att någon nedgång i efterfrågan på platser vid skolhemmen ej inträffat, anser socialstyrelsen det såsom absolut nödvändigt att äntligen lösa skolfrågan vid Folåsa och Östra Spång på ett rimligare sätt än för närvarande, varför styrelsen tillstyrker att dessa hem från och med budgetåret 1945/46 vartdera tillföras en folkskollärare i lönegraden Ex 19.

Socialstyrelsen föreslår härefter inrättande av en trädgårdsmästartjänst i lönegraden Ex 10 vid Långanäs yrkes- och ungdomshem. Styrelsen anför härom följande:

I skrivelse den 20 april 1944 hemställde socialstyrelsen, att vid Långanäs yrkes- och ungdomshem måtte få anställas en trädgårdsmästare med arvode från vederbörande utgiftspost i specialstaten för jordbruksdriften vid statens skyddshem, motsvarande högst begynnelseavlöningen enligt lönegrad 10 i den i 27 § civila icke-ordinariereglementet intagna löneplanen. Framställningen motiverades med dels att det saknades tillräckligt med sysselsättnings- och utbildningsmöjligheter för de omhändertagna, varför skyddshemsvistelsen icke fyllde den därmed avsedda uppgiften för de elever som ej kunde tilldelas verkstadsarbete, dels att många elever passade för trädgårdsyrket, dels att det område vid Långanäs, som ifrågasattes för trädgårdsbruk, vore mycket lämpligt härför och att avsättningsmöjligheterna för en handelsträdgård vore goda, dels ock slutligen att genom inrättande av den föreslagna befattningen och genom provisoriska åtgärder i elevförläggningen antalet intagna skulle kunna ökas till fyrtio.

I utlåtande den 8 maj 1944 tillstyrkte statskontoret socialstyrelsens framställning men anförde, att därest behovet av berörda befattning skulle visa sig vara stadigvarande, det ur budgetteknisk synpunkt syntes riktigast, att ersättningen — i likhet med vad som gällde övriga trädgårdsmästartjänster vid skyddshemmen — utbetalades från den för hemmen fastställda avlöningsstaten och att frågan härom lämpligen borde upptagas till prövning i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1945/46.

Genom beslut den 26 maj 1944 biföll Kungl. Maj:t socialstyrelsens framställning.

Då de omständigheter som förestavat Kungl. Maj:ts beslut alltfört gälla, och frågan om en ytterligare utbyggnad av Långanäs kommer att framdeles upptagas, vill socialstyrelsen nu föreslå, att en trädgårdsmästartjänst i lönegraden Ex 10 inrättas vid Långanäs yrkes- och ungdomshem från och med budgetåret 1945/46.

Vidare har socialstyrelsen förnyat ett tidigare framlagt förslag om beredande av extra ordinarie anställning åt den vid Vemyra skol- och yrkeshem anställde rättaren, vilken för närvarande är placerad i lönegraden Ex 10, därvid styrelsen som stöd för sitt förslag härom bland annat erinrat om att motsvarande befattningshavare vid Lövstahemmet från och med budgetåret 1943/44 erhållit extra ordinarie anställning.

Socialstyrelsen har slutligen föreslagit utbyte av kokerskebefattningen i lönegraden V 1 vid Brättegårdens skolhem mot en tjänst som lärarinna i hushållsgöromål i lönegraden Ex 15 ävensom förändring av skyddshemmets beteckning från skolhem till hemskola. Styrelsen anför härom följande:

Brättegårdens skolhem för flickor uppfördes ursprungligen för elever i folkskolåldern. Emellertid inträdde ganska snart en sådan förskjutning i åldersgrupperna för det kvinnliga skyddshemsklientelet, att detta skolhem fick helt tagas i anspråk för flickor, som slutat sin skolgång och egentligen bort intagas i hemskola. Sedan omkring ett år har en sådan omläggning i elevdifferentieringen ägt rum, att till Brättegården hänvisas de kvinnliga skyddshemselever över folkskolåldern, som visat sig äga särskilt goda intellektuella förutsättningar. Då till Brättegården som folkskollärarinna varit knuten en tjänsteman med akademisk examen och erfarenhet av folkhögskolundervisning, har det varit möjligt att låta dessa intellektuellt välrustade flickor få en teoretisk skolning, som de icke kunnat erbjudas på övriga hemskolor. Brättegårdens läge i närheten av Vänersborg har möjliggjort att i viss utsträckning anlita tillfälliga lärarkrafter från staden, liksom även viss yrkesundervisning i staden kunnat ordnas för eleverna. Under de år som förflutit sedan Brättegården togs i anspråk för äldre flickor har det emellertid visat sig som en påtaglig nackdel att ej ha möjlighet att annat än i mindre utsträckning meddela eleverna skolköksundervisning. Vid varje annan hemskola finnes anställd minst en skolkökslärarinna. Styrelsen för Brättegårdens skolhem har nu anhållit, att tjänsten som kokerska i lönegraden V 1 måtte utbytas mot en tjänst som lärarinna i hushållsgöromål i lönegraden A 15.

Då man får räkna med, att Brättegården även i fortsättningen kommer att tjänstgöra som hemskola, får socialstyrelsen föreslå, att kokerskebefattningen utbytes mot en tjänst som lärarinna i hushållsgöromål, till en början i lönegraden Ex 15, och att skyddshemmets beteckning ändras till hemskola.

Socialstyrelsen har härefter övergått till en beräkning av de särskilda avlöningsposterna för nästa budgetår.

Utgifterna under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänste-

män ha, enligt vad styrelsen upplyser, under budgetåret 1943/44 uppgått till 196 664 kronor. För nästa budgetår beräknar styrelsen avlöningskostnaderna för samtliga ordinarie tjänstemän, sedan avdrag gjorts för pensionsavgifter med 15 399 kronor, till 236 618 kronor. I denna summa ha inräknats kallortstillägg för två ordinarie tjänstemän vid Johannisbergs skol- och yrkeshem. Styrelsen föreslår, att anslagsposten upptages med ett till 237 000 kronor avrundat belopp.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har styrelsen upptagit till oförändrat belopp, 8 200 kronor.

Utgifterna under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ha, enligt vad styrelsen upplyser, under budgetåret 1943/44 uppgått till 423 341 kronor. För nästa budgetår beräknar styrelsen för samtlig icke-ordinarie personal, efter avdrag för pensionsavgifter med 26 889 kronor, ett belopp av 440 053 kronor. Här ha inräknats kallortstillägg för sju befattningshavare vid Johannisbergs skol- och yrkeshem samt avlöning till tillfällig skrivhjälp och till kvinnliga biträden. Det för tillfällig skrivhjälp avsedda beloppet har därvid upptagits till 12 360 kronor mot 12 000 kronor för löpande budgetår. Som skäl för denna höjning har styrelsen anfört, att skrivbiträdena vid tre av de större skyddshemmen deltog i kosten samt att det, sedan ersättningsbeloppen härför höjts, syntts skäligt, att en motsvarande lönekompensation beviljades. Denna kompensation hade av styrelsen beräknats till sammanlagt 360 kronor.

Under nu ifrågakvarande anslagspost har styrelsen vidare ansett sig böra beräkna ett belopp av 10 500 kronor till övertidsersättningar åt ekonomipersonal. Härom anför styrelsen:

För arbetet i kök, tvätt och städning finnas vid de statliga skyddshemmen anställda sammanlagt 58 personer såsom tvättföreståndarinna, kokerska eller biträde. Vid varje yrkeshem finnas 1 kokerska och 4 biträden, vid de vanliga skolhemmen för pojkar 1 kokerska och 2 biträden. Genom kungörelsen den 3 december 1943 (nr 854) fick denna personal sina anställnings- och avlöningsförhållanden reglerade i enlighet med de bestämmelser som enligt kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 637) gälla för vård- och ekonomipersonalen vid läroanstalterna för blinda, dövstumskolorna samt vårdanstalterna för blinda och dövstumma med komplicerat lyte (löneplan V). Härigenom kom ifrågakvarande skyddshemspersonals arbetstid att bringas ned till 208 effektiva arbetstimmar för månad om 30 dagar. Denna arbetstidsreglering har emellertid medfört att vid flertalet skyddshem behov uppstått av utökad personal i biträdes-kategorien. Socialstyrelsen har låtit granska varje anstalts arbetsschema och där så låtit sig göra föreskrivit nedskärningar i arbetstiden, men trots detta måste, enligt vad snart ett års erfarenhet utvisar, med den nuvarande personalstyrkan i ekonomipersonalskategorien räknas med en genomsnittlig övertidsersättning av 15 kronor per månad och befattningshavare, eller totalt omkring 10 500 kronor per år. När andra förhållanden på arbetsmarknaden inträda, får utredas, i vilken utsträckning personalen behöver ökas. I nuvarande läge anser socialstyrelsen det utsiktslöst att tänka sig en sådan ökning, då det föreligger betydande svårigheter att erhålla personal till de tjänster som redan finnas. Flera gånger ha olika skyddshem, i likhet med vissa sjukvårdsanstalter, stått inför risken att behöva nedlägga eller inskränka verksamheten på grund av biträdesbrist.

Socialstyrelsen anser sig därför i förevarande läge icke kunna avgiva annat förslag än att 10 500 kronor beräknas till övertidsersättningar jämlikt 6 § kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 637).

Slutligen har styrelsen under hänvisning till den ökade personalstyrkan för vikariatsersättningar beräknat ett belopp av 4 000 kronor mot 3 000 kronor för löpande budgetår.

Socialstyrelsen har alltså uppskattat anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal till (440 053 + 10 500 + 4 000) 454 553 kronor eller i avrundat belopp 455 000 kronor.

Utgifterna för rörligt tillägg ha av styrelsen beräknats till 100 800 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle således enligt styrelsens beräkningar utgöra (237 000 + 8 200 + 455 000 + 100 800) 801 000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande över socialstyrelsens framställning förklarat sig icke ha något att erinra mot vad styrelsen anfört rörande medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag.

Vad först beträffar de av socialstyrelsen framlagda förslagen i fråga om personalen vid Lövstahemmet synes det mig skäligt, att de befattningshavare, som nyanställdes vid hemmet under budgetåret 1943/44, nu beredas extra ordinarie anställning. Jag förordar alltså, att en folkskol-lärartjänst i lönegraden Ex 19, en vårdartjänst i lönegraden Ex 8 och två skötartjänster i lönegraden Ex 6 från och med nästa budgetår ombildas till extra ordinarie befattningar. Vad som anförts rörande den långa arbetstiden för skötarna vid hemmet synes vidare motivera inrättandet av ytterligare en skötartjänst i lönegraden Ex 6, varför jag tillstyrker, att från och med nästa budgetår medel beräknas härför. Ej heller mot förslaget om förändring av trädgårdsmästartjänsten vid hemmet från extra till extra ordinarie har jag något att erinra. Departements-
chefen.

För det av socialstyrelsen framlagda förslaget om utökning av lärarkrafterna vid skolhemmen Folåsa och Östra Spång finner jag övertygande skäl vara anförda. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att vid vardera hemmet från och med nästa budgetår inrättas en folkskollärartjänst i lönegraden Ex 19.

Vad beträffar Långanäs yrkes- och ungdomshem föreligger — särskilt med hänsyn till den av mig i det följande under punkten 3:o) förordade utbyggnaden av hemmet — uppenbarligen stadigvarande behov av den jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande den 26 maj 1944 inrättade trädgårdsmästartjänsten. Ifrågavarande befattningshavare, vilken för närvarande avlönas av jordbrukets inkomster, bör därför — i likhet med vad som är fallet med övriga trädgårdsmästare vid skyddshemmen — från och med nästa budgetår avlönas från nu ifrågavarande anslag och därvid placeras i lönegraden Ex 10.

Förslaget om beredande av extra ordinarie anställning åt den vid Vemyra

skol- och yrkeshem anställde rättaren i lönegraden Ex 10 vill jag nu icke motsätta mig.

Vad slutligen angår Brättegårdens skolhem har jag med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört intet att erinra mot att skyddshemmets beteckning ändras från skolhem till hemskola. Ej heller förslaget om utbyte av kokerskebefattningen vid hemmet mot en tjänst såsom lärarinna i hushållsgöromål i lönegraden Ex 15 föranleder någon erinran från min sida. På grund av vissa rekryteringssvårigheter i fråga om kokerskebefattningen har Kungl. Maj:t den 8 december 1944 på därom av socialstyrelsen gjord särskild framställning medgivit ett dylikt utbyte för tiden 1 januari—30 juni 1945.

Jag övergår härefter till en beräkning av de olika i avlöningsstaten för de statliga skyddshemmen förekommande anslagsposterna.

Vad beträffar anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken för innevarande budgetår är upptagen till 192 000 kronor, är att märka, att Kungl. Maj:t den 28 januari 1944 medgivit, att vikarierna å en befattning såsom avdelningsföreståndare, tillika redogörare, i lönegraden A 20, två befattningar såsom assistent i lönegraden A 19 och två befattningar såsom folkskollärare i lönegraden A 19, vilka fem befattningar innehavas av extra ordinarie rektorer vid skyddshemmen, må komma i åtnjutande av vikariatslön. Då avlöningskostnaderna för dessa vikarier på grund härav skola bestridas från nu ifrågavarande anslagspost, bör posten för nästa budgetår uppräknas med i runt tal 25 000 kronor och alltså upptagas till (192 000 + 25 000) 217 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde även för nästa budgetår böra beräknas till 8 200 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har för löpande budgetår beräknats till 433 800 kronor. Vid bifall till vad jag i det föregående förordat beträffande den icke-ordinarie personalen vid vissa skyddshem uppkommer ett ökat medelsbehov under posten av omkring 15 700 kronor. Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört torde vidare för övertidsersättningar åt ekonomipersonal böra beräknas 10 500 kronor ävensom för vikariatsersättningar 1 000 kronor utöver det belopp av 3 000 kronor, som inräknats i posten för löpande budgetår. Ytterligare synes — bland annat på grund av löneklassuppflyttningar samt uppflyttning av vissa skyddshem i högre dyrortsgrupp — en uppräknning av posten med 10 000 kronor böra äga rum. Däremot synas tillräckliga skäl ej vara anförda för en höjning av det för tillfällig skrivhjälp avsedda beloppet. Slutligen medför den omständigheten att, som framgår av vad jag förut anfört, fem vikarier å ordinarie avdelningsföreståndare, assistent- och folkskollärartjänster kommit i åtnjutande av vikariatslön och avlöningskostnaderna för dessa vikarier alltså icke längre bestridas från nu ifrågavarande anslagspost, en minskning av medelsbehovet under posten med i runt tal 21 500 kronor. Posten synes sålunda kunna uppskattas till (433 800 + 15 700 + 10 500 + 1 000 + 10 000 — 21 500) 449 500 kronor. Posten torde i likhet med vad som

är fallet under löpande budgetår böra upptagas med förslagsvis beräknat belopp, som icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, därvid för sådant medgivande böra gälla samma förutsättningar som under innevarande budgetår med det tillägg som föranledes av vad jag i det följande anför under punkten 3:o).

Utgifterna för rörligt tillägg torde kunna beräknas till 95 300 kronor.

De sammanlagda avlöningskostnaderna under nästa budgetår skulle sålunda uppgå till (217 000 + 8 200 + 449 500 + 95 300) 770 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för statens skyddshem, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	217 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	449 500
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	95 300
	<u>Summa förslagsanslag</u>	<u>kronor 770 000;</u>

dels ock till Statens skyddshem: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 770 000.

2:o) Statens skyddshem: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1943/44	875 000	988 855
1944/45	918 000	—
1945/46 (förslag)	1 000 000	—

För användningen av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har Kungl. Maj:t den 5 maj 1944 fastställt omkostnadsstat, upptagande följande huvudposter:

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare, förslagsvis	kronor	2 000
2. Reseersättningar, förslagsvis	»	34 000
3. Expenser, förslagsvis	»	181 000
4. Övriga utgifter, förslagsvis	»	701 000
	<u>Summa</u>	<u>kronor 918 000</u>

För bränsle, lyse och vatten ha beräknats 160 000 kronor samt för övriga expenser 21 000 kronor.

Beträffande omkostnadsstatens närmare utseende får jag hänvisa till statsliggaren för löpande budgetår s. 233.

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, därvid styrelsen ansett sig böra utgå från en medelbeläggning vid skyddshemmen av 720 elever mot beräknade 700 för löpande budgetår.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare har styrelsen med hänsyn till belastningen under budgetåret 1943/44, 3 023 kronor, och till den ökning, som inträtt i antalet sjukvårdsberättigade befattningshavare, föreslagit höjd med 1 000 kronor till 3 000 kronor.

Vad beträffar medelsbehovet för reseersättningar framhåller styrelsen, att detta vore svårt att beräkna på grund därav att från och med innevarande budgetår bokföringen av kostnaderna för reseersättningar omlagts. Styrelsen anser emellertid en höjning av reseersättningsposten till 40 000 kronor motiverad.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten ha under budgetåret 1943/44 uppgått till i runt tal 183 500 kronor. Styrelsen har för nästa budgetår ansett sig böra för ändamålet räkna med ett belopp av 180 000 kronor. För övriga expenser upptager styrelsen under hänvisning till belastningen under sistförflutna budgetår, omkring 22 500 kronor, ett belopp av 23 000 kronor. Sammanlagt ha alltså expenserna uppskattats till (180 000 + 23 000) 203 000 kronor.

Posten till övriga utgifter beräknar styrelsen till 797 000 kronor. Härvid ha höjningar med större eller mindre belopp föreslagits beträffande samtliga under posten ingående delposter med undantag av delposten till underhåll av byggnader.

Sålunda ha delposterna till *inköp och underhåll av inventarier*, till *undervisning samt kostnader för idrotts- och lekmaterial*, till *elevbelöning* och till *diverse* med hänsyn till det ökade relevantantalet föreslagits höjda med vardera 1 000 kronor till respektive 36 000, 21 000, 26 000 och 16 000 kronor. Motsvarande utgifter uppgingo under budgetåret 1943/44 till i runda tal respektive 35 300, 22 900, 24 400 och 15 000 kronor.

Delposten till *hälso- och sjukvård*, som under budgetåret 1943/44 belastats med omkring 28 000 kronor, föreslås, likaledes under hänvisning till relevantantalets ökning, höjd från 25 000 till 30 000 kronor och delposten till *renhållning*, från vilken post bland annat bestridas kostnaderna för tvätt, höjd från 21 000 till 28 000 kronor. Utgifterna för renhållning uppgingo under budgetåret 1943/44 till omkring 27 700 kronor.

Kostnaderna för elevernas utspisning uppskattar styrelsen med utgångspunkt från den av styrelsen beräknade medelbeläggningen av 720 elever samt ett dagsportionspris av 1 krona 20 öre till 315 300 kronor. Härtill komma kostnaderna för personalens utspisning med 60 000 kronor. Styrelsen föreslår, att posten till *utspisning* upptages till 375 000 kronor mot 340 000 kronor under innevarande budgetår. Utgifterna för utspisning uppgingo under budgetåret 1943/44 till omkring 344 000 kronor.

Beträffande delposten till *beklädnad* framhåller styrelsen, att det för löpande budgetår beräknade beloppet härför, 135 000 kronor, ej komme att förslå, om skyddshemsstyrelserna skulle kunna bedriva den utskrivningspolitik med kortare vistelsetider inom skyddshemmen än förut, som nu försöksvis tillämpades för att öka platstillgången. Eleverna skulle nämligen ej blott utrustas med kläder på statens bekostnad under vistelsen på skydds-

hemmet utan även erhålla utrustning vid villkorlig utskrivning. Skyddshemsstyrelsernas möjlighet att villkorligt utskriva elever borde ej begränsas av för snävt tilltagna anslag till beklädnad, ty ingen skyddshemsstyrelse komme givetvis att utskriva elever, om den saknade medel att ge eleven en god beklädnad vid avgången. Socialstyrelsen hade under sistförflutna budgetår låtit undersöka beklädnadsstandarden vid de statliga skyddshemmen och funnit, att endast på något enstaka håll en viss beskärning kunnat åstadkommas. Styrelsen ansåge därför en betydande höjning av delposten till beklädnad ofrånkomlig och föresloge, att posten i fråga sattes till 175 000 kronor. Utgifterna för ifrågavarande ändamål uppgingo under budgetåret 1943/44 till omkring 166 000 kronor.

Vad slutligen angår delposten till *eftervård och utackordering* har styrelsen — under framhållande, att skyddshemsvårdens framgång framför allt berodde på effektiviteten av eftervården samt under erinran om att utredning påginge om ytterligare effektivisering av densamma — föreslagit en höjning av nämnda post från 30 000 till 35 000 kronor. Utgifterna för detta ändamål utgjorde under föregående budgetår omkring 45 700 kronor.

Styrelsen har alltså hemställt, att omkostnadsanslaget i sin helhet måtte upptagas till (3 000 + 40 000 + 203 000 + 797 000) 1 043 000 kronor.

Över socialstyrelsens framställning har *statskontoret* avgivit utlåtande.

Statskontoret har inledningsvis påpekat, att enligt i socialstyrelsens framställning lämnade uppgifter antalet å de statliga skyddshemmen intagna elever vid månadskiftena under år 1943 och 1944 — för sistnämnda år räknat till och med den 1 augusti — icke överstigit 657 respektive 678. Vid sådant förhållande har statskontoret ansett, att man, även om hänsyn toges till det ökade platsantal, som uppkomme genom öppnandet av en ny avdelning för 30 elever vid Hammargårdens skolhem, för nästa budgetår borde kunna förut-sätta samma medelbeläggning å skyddshemmen som för innevarande budgetår eller 700 elever.

Med hänsyn till belastningen under föregående budgetår har statskontoret icke haft något att erinra mot att anslagsposten till sjukvård m. m. å befattningshavare och delposten till bränsle, lyse och vatten för nästa budgetår upptagas till av socialstyrelsen föreslagna belopp, 3 000 respektive 180 000 kronor. Däremot har ämbetsverket icke ansett sig kunna biträda den av styrelsen påkallade höjningen av anslagsposten till reseersättningar. Statskontoret erinrar om att posten på grund av omläggningen från och med innevarande budgetår av redovisningen av kostnaderna för befattningshavarnas resor uppräknats med 20 000 kronor samt föreslår, att posten, innan närmare erfarenheter vunnits rörande belastningen, tills vidare upptages med oförändrat belopp, 34 000 kronor. Statskontoret har ej heller ansett sig kunna biträda socialstyrelsens förslag om höjning av delposten till övriga expenser med 2 000 kronor.

Vad beträffar anslagsposten till övriga utgifter har statskontoret med hänsyn till belastningen under föregående budgetår ej velat motsätta sig den föreslagna höjningen av delposterna till undervisning samt kostnader för idrotts- och lekmaterial, till renhållning och till eftervård och utackordering till respektive 21 000, 28 000 och 35 000 kronor. För hälso- och sjukvård, för utspisning och för beklädnad har statskontoret ur samma synpunkt ansett ett

belopp av respektive 28 000, 345 000 och 165 000 kronor vara tillfyllest. Övriga delposter under anslagsposten till övriga utgifter ha synts ämbetsverket böra upptagas med oförändrade belopp.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till den ökade tillströmning till skyddshemmen, som beräknats uppkomma på grund av den nya lagstiftningen om villkorlig dom och om eftergift av åtal mot vissa underåriga, finner jag mig i likhet med socialstyrelsen vid uppskattningen av förevarande anslag för nästa budgetår böra räkna med en medelbeläggning vid de statliga skyddshemmen av omkring 720 elever mot beräknade 700 för löpande budgetår.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare torde med hänsyn till belastningen under föregående budgetår böra höjas från 2 000 till 3 000 kronor.

Däremot synes posten till reseersättningar i avvaktan på ytterligare erfarenheter rörande utgifterna för detta ändamål böra upptagas med oförändrat belopp, 34 000 kronor.

Mot socialstyrelsens beräkning av utgifterna för bränsle, lyse och vatten har jag med hänsyn till belastningen under sistförflutna budgetår intet att erinra. Jag uppskattar alltså dessa utgifter till 180 000 kronor, vilket innebär en höjning i jämförelse med löpande budgetår med 20 000 kronor. För övriga expenser räknar jag med ett från 21 000 till 22 000 kronor förhöjt belopp. Det sammanlagda medelsbehovet för expenser skulle alltså uppgå till (180 000 + 22 000) 202 000 kronor.

Vad beträffar posten till övriga utgifter har jag intet att erinra mot socialstyrelsens förslag i fråga om delposterna till renhållning och till eftervård och utackordering. Jag förordar alltså, att dessa poster upptagas till 28 000 respektive 35 000 kronor mot 21 000 respektive 30 000 kronor under löpande budgetår. För utspisning beräknar jag ett belopp av 355 000 kronor mot 340 000 kronor under innevarande budgetår samt för hälso- och sjukvård och för beklädnad 28 000 respektive 165 000 kronor, innebärande ökningar i förhållande till medelsanvisningen för löpande budgetår med 3 000 respektive 30 000 kronor. Med övriga delposter upptagna till oförändrade belopp kan posten till övriga utgifter sammanlagt uppskattas till 761 000 kronor.

Omkostnaderna torde sålunda kunna beräknas på sätt framgår av följande sammanställning:

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	kronor	3 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	34 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	202 000
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	761 000

Summa kronor 1 000 000

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skyddshem: Omkostnader* för budgetåret 1945/46
anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 000 000

3:o) **Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.** Under denna rubrik torde jag få anmäla uppkomna frågor om *dels* utbyggnad av skyddshemsorganisationen, *dels* uppförande av personalbostadshus vid Vemyra skol- och yrkeshem samt Forsane yrkeshem, *dels ock* utförande av vissa underhålls- och kompletteringsarbeten m. m. vid Sundbo yrkeshem.

UTBYGGNAD AV SKYDDSHEMSORGANISATIONEN.

Sedan strafflagberedningen i skrivelse den 30 augusti 1943 framhållit, bland annat, att det med hänsyn till ikraftträdandet den 1 januari 1944 av 1939 års lag om villkorlig dom framstode som angeläget, att åtgärder snarast vidtoges för att sätta skyddshemsorganisationen i stånd att mottaga ett större klientel än för närvarande, samt utlåtande över strafflagberedningens framställning avgivits av socialstyrelsen, uppdrog Kungl. Maj:t den 8 januari 1944 åt skyddshemsinspektören att i samråd med 1942 års skyddshemsutredning verkställa utredning av frågan om de åtgärder inom skyddshemsvården, som kunde finnas erforderliga i anledning av ikraftträdandet av förenämnda lag.

Till fullgörande av nämnda uppdrag har skyddshemsinspektören med skrivelse den 22 december 1944 överlämnat av honom verkställd utredning rörande utbyggnad av skyddshemsorganisationen. Skyddshemsinspektören har därvid upplyst, att anbefallt samråd under utredningen ägt rum med 1942 års skyddshemsutredning, som icke funnit anledning anmäla avvikande mening beträffande de synpunkter och förslag, som av skyddshemsinspektören anförts.

Över skyddshemsinspektörens utredning ha härefter yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

Strafflagberedningens framställning.

Strafflagberedningen anförde i sin förenämnda framställning bland annat följande:

När 1939 års lag om villkorlig dom den 1 januari 1944 träder i kraft, torde lagens tillämpning komma att medföra en väsentlig minskning av antalet domar å tvångsuppfostran. Genom de vittgående föreskrifter med avseende å den brottsliges utbildning, arbetsanställning, vistelseort, bostad, användande av fritid och förfogande över arbetsförtjänst m. m., som kunna förenas med s. k. kvalificerad villkorlig dom, blir det möjligt att i ett flertal fall låta kriminalvård i frihet träda i stället för intagning å uppfostringsanstalt. Härtill kommer att den villkorliga domen i vissa fall skall fungera som en brygga till omhändertagande i andra former. Den brottslige kan sålunda åläggas att underkasta sig behandling å sjukhus eller annan anstalt. Slutligen kan domstolen, när det finnes lämpligare och av barnavårdsnämnden i avgivet yttrande föreslagits, överlämna åt nämnden att vidtaga åtgärd för den dömdes omhändertagande för skyddsuppfostran. Man torde kunna förvänta, att skyddshemsvård på detta sätt i många fall kommer att träda i stället för intagning å allmän uppfostringsanstalt.

Därest strafflagberedningens i promemoria den 30 maj 1942 avgivna förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga föranleder lagstiftning, torde en ytterligare minskning av tvångsuppfostringsklientelet komma att inträda.

Enligt detta förslag skall det alltid ankomma på överåklagare att avgöra, huruvida allmänt åtal skall ske, när någon innan han fyllt 18 år begått brott varå enligt lag kan följa fängelse eller straffarbete. Åtal må eftergivnas när den brottsliga karaktär och personliga förhållanden i övrigt giva skälig anledning antaga, att han skall låta sig rätta genom åtgärd av barnavårdsnämnd eller eljest utan att åtal väckes. Åtal skall dock äga rum när det är påkallat med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest ur allmän synpunkt. Innan åtal eftergives, skall åklagaren inhämta yttrande från barnavårdsnämnden, som bland annat skall lämna uppgift å de åtgärder nämnden kan finna erforderliga för den brottsliga rättande. Även om den sålunda föreslagna åtalseftergiften får sin största betydelse för sådana fall, där mindre ingripande åtgärder än omhändertagande å anstalt äro tillfyllest för den brottsliga rättande, är det tydligt att åtalseftergift i många fall även kommer att ske när barnavårdsnämnd ansett skäl föreligga att intaga den brottslige å skyddshem. Om åtalseftergift tillämpas i avsedd utsträckning, kommer domstolsförhandling endast att äga rum vid svårare brottslighet och endast vid sådan brottslighet komma alltså de formella förutsättningarna för dom å tvångsuppfostran att föreligga. Härtill kommer att domstolen även i sådana fall kan låta det stanna vid ett omhändertagande i den villkorliga domens form, eventuellt å skyddshem.¹

Som av det ovan sagda framgår, torde sålunda tillämpningen av den nya lagen om villkorlig dom och av den föreslagna åtalseftergiften, därest denna genomföres, komma att medföra en betydande klientelförskjutning mellan de båda instituten tvångsuppfostran och skyddsuppfostran. Från och med 1944 års ingång torde skyddshemmen komma att få mottaga ett växande antal unga brottslingar mellan 15 och 18 år, samtidigt som antalet domar å tvångsuppfostran kommer att minska i betydande utsträckning. Det framstår därför som angeläget, att åtgärder snarast vidtagas för att sätta skyddshemsorganisationen i stånd att mottaga ett större klientel än för närvarande. Den utökning av platsantalet som är erforderlig torde böra taga sikte såväl på sådana normalfall som intagas å yrkeshemmen som på de abnormfall som för närvarande bland annat vårdas å Lövstahemmet och jordbrukshemmet Margretelund. Härjämte synes det böra övervägas att — t. ex. genom övertagande av något arbetshem — inrätta en särskild disciplinanstalt för de mera svårbehandlade fallen.

Socialstyrelsens yttrande över strafflagberedningens framställning.

Socialstyrelsen framhöll inledningsvis i sitt förenämnda utlåtande över strafflagberedningens framställning, att genom den nya lagstiftningen om

¹ Det må här anmärkas, att frågan om den av strafflagberedningen föreslagna åtalseftergiften förelades 1944 års riksdag. Enligt den av nämnda riksdag antagna lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga, vilken lag trätt i kraft den 1 juli 1944, må allmänt åtal eftergivas, därest brottet begåtts av någon som därvid ej fyllt 18 år. Eftergift av åtalet må äga rum, om den underårige omhändertages för skyddsuppfostran eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att han skall avhålla sig från att ånyo begå brott, eller om brottet är ringa och det uppenbarligen skett av okynne eller förhastande. Åtal skall dock väckas, om det finnes påkallat med hänsyn till den allmänna laglydnaden eller eljest ur allmän synpunkt. Är skälig anledning att åtalet bör eftergivas, skall åklagaren, innan han beslutar i ärendet, från barnavårdsnämnden i den kommun, där den underårige vistas, inhämta yttrande, huruvida nämnden vidtagit eller kommer att vidtaga åtgärd beträffande den underårige samt huruvida enligt nämndens mening sådan åtgärd kan anses vara tillfyllest för hans tillrättaförande. Är brottet ringa, må åtalet eftergivas utan att barnavårdsnämndens yttrande inhämtats.

villkorlig dom, som trädde i kraft vid årsskiftet 1943/44 och väntades bli utbyggd med åtalseftergift under år 1944, en god del av det klientel, som tidigare skulle ha ifrågakommit för tvångsuppfostran, komme att erhålla villkorlig dom eller åtalseftergift jämte skyddsuppfostran på skyddshem. De erfarenheter, som gjordes då lagen om ungdomsfängelse sattes i kraft, gåve anledning till antagande, att domstolarna mycket snart komme att tillgripa de nya differentierande möjligheter, som skyddshemsorganisationen erbjöde. I vilken utsträckning detta komme att ske, syntes i dåvarande läge knappast kunna angivas med någon högre grad av tillförlitlighet. Endast en ringa del av dem som dömdes till tvångsuppfostran hade begått så pass svåra brott, att teoretiskt sett högre straff än maxima för villkorlig dom enligt 1939 års lag kunnat ådömas. Men därutöver finge givetvis räknas med att domstolarna ådömde tvångsuppfostran i samband med att villkorlig dom förklarades förverkad samt av rent allmänpreventiva grunder även i vissa fall då ur individualpreventiva synpunkter villkorlig dom jämte skyddsuppfostran varit att föredraga. Om man samtidigt förutsatte, att själsligt abnorma ej vidare dömdes till tvångsuppfostran utan omhändertoges på abnormanstalterna inom eller utom skyddshemsorganisationen, syntes det »egentliga tvångsuppfostringsklientelet» knappast bli högre än omkring en fjärdedel av det dåvarande. Då emellertid skyddshemsorganisationen redan vore i knappaste laget för sina dåvarande uppgifter, måste den följaktligen byggas ut i behövlig grad, medan i stället anstalterna för tvångsuppfostran kunde krympas.

Styrelsen övergick härefter till en uppskattning av det behövliga platsantalet samt anförde därvid beträffande platsbehovet för manliga elever följande:

Om det klientel, som med nuvarande lagstiftning ådömes tvångsuppfostran, efter krigets upphörande beräknas minska från 200 till 100 per år, kräves med en medelvårdtid av två år omkring 200 platser för dessa elevers omhändertagande. Omkring en fjärdedel av vårdplatserna torde böra avses för egentliga tvångsuppfostringsfall, medan övriga fall förutsättas erhålla villkorlig dom eller åtalseftergift och bliva överlämnade till skyddshemsvården. Ur rent anstaltsmässiga synpunkter torde det även vara lämpligt att den nya allmänna uppfostringsanstalten erhåller en kapacitet på 50—60 platser. Övriga omkring 150 behövliga platser skulle således utvinnas inom skyddshemsorganisationen.

På yrkes- och jordbrukshemmen ha under krigsåren intagits omkring 230 elever per år. För dessas vård ha — platserna å Stockholms och Göteborgs skyddshem inräknade — disponerats 363 platser. Om man räknar med att antalet omhändertagna för skyddsuppfostran — enligt den lagstiftning, som gäller intill den 1 januari 1944 — skulle nedgå till hälften eller till omkring 115 elever per år, skulle för dessas vård krävas omkring 230 platser. Inom skyddshemsorganisationen skulle alltså uppstå ett överskott på cirka 130 platser eller med överbeläggning ännu något mer.

Ur dessa nu anförda förutsättningar, innebärande en nedgång med 50 procent över hela linjen i den ungdomsasocialitet, som måste anstaltsbehandlas, skulle skyddshemsorganisationen kunna ungefärligen räcka till för det elevtillskott, som den nya lagstiftningen väntas medföra. Det torde emellertid ligga i öppen dag att efterkrigsförhållandena rimligen icke kunna åstadkomma en sådan förbättring av asocialitetsläget inom de yngre åldersgrupperna. Sanno-

likt kan man räkna med, att antalet domstolsbehandlade barnavårdsfall kommer att nedgå åtskilligt, men beträffande de övriga barnavårdsfallen kan samma antagande icke göras. Tvärtom tyder allt på att med den intensifiering av barnavårdsnämndernas arbete som pågår antalet fall, för vilka skyddshemsvård anses nödvändig, allt framgent kommer att hålla sig på en hög nivå. Med en större asocialitetsnedgång än med omkring 25 procent för de nuvarande skyddshemsfallen eller från cirka 230 nyintagna yrkes- och jordbrukshemselever per år till cirka 175 torde man icke kunna räkna. Vid sådant förhållande skulle platsbehovet uppgå till cirka 350 och överskottsplatserna till ett par tiotal.

Gjorda överväganden synas tala för att skyddshemsorganisationen för manliga elever bör utbyggas med omkring 100 platser, medan anstaltsutrymmet på allmänna uppfostringsanstalten för gossar kan nedbringas till 60 platser.

Socialstyrelsen behandlade härefter frågan, på vad sätt skyddshemsorganisationen borde utbyggas för att kapaciteten skulle räcka till ytterligare 100 platser för manliga elever i 15—18-årsåldern.

Styrelsen framhöll till att börja med, att av de erforderliga nya platserna 50 borde avses för vanliga yrkeshemsfall, 20 för jordbrukshemsfall och 30 för abnormhemsfall.

Den till synes enklaste lösningen för utvinnande av dessa platser vore — fortsatte styrelsen — att bygga ett nytt yrkeshem samt att bygga ut jordbrukshemmet Margretelund med ytterligare 20 platser och Lövestahemmet för abnorma med ytterligare 30 platser. Av många skäl måste emellertid en sådan lösning förkastas. Styrelsen ansåge sig böra räkna med att antalet norrlandsfall komme att så småningom öka men funne det icke lämpligt att i Norrland uppföra ännu ett yrkeshem, då därmed de norrländska yrkeshemmens sammanlagda kapacitet sannolikt skulle bli för stor. Margretelundshemmet kunde heller icke lämpligen påbyggas ytterligare, dels emedan jordbruket där icke kunde ge sysselsättning åt ännu ett tjugotal debila elever och annan utbildning svårigen kunde anordnas i Margretelund samt dels emedan en anhopning av ett 50—60-tal debila elever vore synnerligen oförmånlig ur uppfostringssynpunkt. Ej heller kunde man räkna med att ytterligare bygga ut Lövestahemmet med en eller två paviljonger för abnormfall, då anstalten redan vore i största laget.

Socialstyrelsen förordade i stället en lösning efter andra linjer. Styrelsens förslag innebar, att skolhemsavdelningarna vid de nuvarande kombinerade skol- och yrkeshemmen, nämligen Johannisberg, Vemyra, Skrubba, Fagared och Råby, med tillhoppa 125 skolhemsplatser skulle omändras till avdelningar för äldre elever ävensom att de arrenderade skolhemmen Engesberg, Åkerby och Östra Spång med tillhoppa 70 platser skulle nedläggas. I stället för skolhemsavdelningarna vid Johannisberg och Vemyra samt skolhemmet Engesberg borde uppföras ett dubbelskolhem med 60 platser ungefär i höjd med Örnsköldsvik. Folåsa och Gräskärns skolhem borde utbyggas till dubbelskolhem, varigenom erhöles tillhoppa 55 nya platser. I stället för Råby skolhemsavdelning och Östra Spångs skolhem borde i Skåne eller Halland uppföras ett nytt dubbelskolhem med 60 platser. Skolhemseleverna

vid Skrubba och Fagared borde överföras till Hammargården respektive Gräskärr, medan Åkerbys nuvarande klientel ansågs kunna få plats vid Folåsa och Hammargården. Beträffande sistnämnda skolhem och skolhemmet Gudmundsgården ifrågasatte socialstyrelsen ingen ändring. Enligt socialstyrelsens förslag skulle antalet skolhemsplatser med hänsyn till den minskning i behovet av sådana platser, som kunde väntas inträda efter krigets slut, minskas från nuvarande 345 till 325 med följande fördelning å de olika hemmen:

Nytt dubbelskolhem i Norrland	60	platser
Hammargården	60	»
Folåsa	60	»
Gudmundsgården	25	»
Gräskärr	60	»
Nytt dubbelskolhem i Skåne eller Halland	60	»
		Summa 325 platser

Genom att de kombinerade skol- och yrkeshemmens skolavdelningar nedlades bleve — framhöll styrelsen vidare — vid Johannisberg, Vemyra, Skrubba och Fagared frigjort ett utrymme, som kunde omdisponeras till på vartdera stället omkring 15 platser för äldre elever. Vid Råby skulle ett 40-tal nya elever kunna mottagas. De nyutvunna platserna vid Johannisberg och Vemyra borde beläggas med vanliga yrkeshemsfall. Vid Råby, som formellt hade ställningen av kombinerat skol- och yrkeshem men i realiteten tjänstgjorde som kombinerat skol- och jordbrukshem, borde den nuvarande jordbruksavdelningen för 20 lätt debila elever kunna utökas med 10 platser, varjämte en ny avdelning för 30 yrkeshemselever borde tillkomma. De behöfliga nya platserna för abnormhemsfall borde förläggas till Skrubba och Fagared med 15 på varje ställe.

Styrelsen framhöll slutligen, att den av styrelsen skisserade utbyggnadsplanen torde ställa sig väsentligt fördelaktigare ur ekonomisk synpunkt än en direkt påbyggnad av skyddshemsorganisationen, framför allt genom att vid planens uppgörande hänsyn även tagits till den nödvändiga ersättningsbyggnad för eller ombyggnad av föräldrade skolhemsfastigheter, som under alla förhållanden — även om de små skolhemmen skulle bibehållas — måste äga rum under de närmaste åren. Styrelsen framhöll emellertid, att mera ingående överväganden borde göras i ämnet samt hemställde därför, att styrelsen eller särskilda sakkunniga måtte erhålla i uppdrag att vidare utreda frågan.

Skyddshemsinspektörens utredning.

Behovet av skyddshemsplatser.

Efter att inledningsvis ha lämnat en redogörelse för den nuvarande skyddshemsorganisationen övergår skyddshemsinspektören till att behandla frågan om behovet av skyddshemsplatser. Skyddshemsinspektören lämnar därvid till att börja med vissa statistiska uppgifter till belysande av elevbeläggningen vid skyddshemmen samt efterfrågan på skyddshemsplatser. Nämnda uppgifter, vilka avse samtliga statliga och icke statliga skydds-

hem med undantag för Stockholms och Göteborgs skyddshem samt genom under hand inhämtade upplysningar framförts till den 1 januari 1945, framgå av följande tablåer.

Elevbeläggning den 1 januari åren 1938—1945.

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
<i>Elever av manligt kön.</i>								
Skolhem och skolhemsavdelningar	280	232	216	209	242	316	298	282
Yrkeshem och yrkeshemsavdelningar	124	127	169	164	213	230	224	240
Jordbrukshem och jordbrukshemsavdelningar	38	43	43	54	49	68	61	63
Ungdomshem	22	18	23	20	18	15	13	25
Hem för själsligt abnorma	76	93	99	60	66	69	54	89
Summa	540	513	550	507	588	698	650	699
<i>Elever av kvinnligt kön.</i>								
Skolhem och skolhemsavdelningar	118	77	77	35	36	37	36	36
Hemskolor och hemskoleavdelningar	163	147	150	184	171	176	161	168
Jordbrukshem och jordbrukshemsavdelningar	16	16	16	44	50	47	65	67
Ungdomshem	26	30	36	38	41	42	41	39
Hem för själsligt abnorma	70	67	70	85	94	86	95	85
Summa	393	337	349	386	392	388	398	395

Platsantal och beläggning den 1 januari åren 1938—1945.

Å r	Manliga elever		Kvinnliga elever	
	Ordinärt platsantal	Beläggning	Ordinärt platsantal	Beläggning
1938	871	540	426	393
1939	853	513	400	337
1940	827	550	408	349
1941	596	507	393	386
1942	596	588	393	392
1943	596	698	393	388
1944	633	650	393	398
1945	669	699	393	395

Platsantal och beläggning den 1 januari 1945.

	Manliga elever		Kvinnliga elever	
	Platsantal	Beläggning	Platsantal	Beläggning
Skolhems elever	301	282	36	36
Yrkeshems- och hemskoleelever	217	240	169	168
Jordbrukshems elever	50	63	61	67
Ungdomshems elever	13	25	36	39
Abnormhems elever	88	89	91	85
Summa	669	699	393	395

Antal ansökningar hos skyddshemsinspektören om skyddshemsplatser.

År	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Ansökningar.....	487	466	482	447	621	579	847

I anslutning till de sålunda lämnade uppgifterna anför skyddshemsinspektören, att den kontinuerliga ökningen under senare år i barnavårdsnämndernas efterfrågan på skyddshemsplatser medfört, att den tidigare rätt goda platsreserven vid skyddshemmen förbyts i en svårbemästrad brist på platser. En närmare undersökning utvisade, att trängseln om platserna varit särskilt framträdande beträffande skolhemseleverna av manligt kön. Skyddshemsinspektören framhåller vidare, att den under de senare åren rådande överbeläggningen vid skyddshemmen vållat stora svårigheter. För barnavårdsnämnderna hade den betytt en ofta mycket långvarig väntan, innan medgivna intagningar kunnat verkställas. För skyddshemmen hade den medfört allvarlig olägenhet i uppfostringsarbetet, då den noggranna elevdifferentiering, på vilken all framgång i skyddshemsarbetet berodde, försvårats eller omöjliggjorts. Uppfostringsresultaten hade därigenom också under denna tid — utan någon skyddshemmens egen skuld — försämrats.

Skyddshemsinspektören övergår härefter till frågan om det framtida behovet av skyddshemsplatser samt anför härom huvudsakligen följande:

Det är självfallet svårt att göra något uttalande om det framtida behovet av skyddshemsplatser. Många faktorer inverka härvidlag. Efter tidigare erfarenheter att döma bör man kunna räkna med en nedgång i ungdoms-asocialiteten efter kriget. En relativ minskning av antalet vanartsfall kommer emellertid att motverkas av en under de närmaste åren fortgående ökning av antalet barn och ungdomar i de ålderskategorier, varom här är fråga. 1939 års lag om villkorlig dom, som trädde i kraft den 1 januari 1944, och 1944 års lag om åtalseftergift, som trädde i kraft den 1 juli 1944, vilka båda lagar förutsätta att andra skyddsåtgärder och pedagogiska medel än straff- och tvångsuppfostran komma till användning i betydligt större omfattning än tidigare, ha medfört att ett stort antal ungdomar, som annars skulle ha dömts till tvångsuppfostran, ungdomsfängelse eller tidsbestämt straff, i stället överlämnats till barnavårdsnämnderna för skyddsuppfostran.

Betydelsefull blir även barnavårdsnämnders och domstolars inställning till skyddshemsverksamheten. Ytterst beror denna inställning på de uppfostringsresultat som åstadkommas vid skyddshemmen, vilket i sin tur sammanhänger med ej blott huru skyddshemmen skötas utan även huru väl staten organiserar verksamheten. Knapphet på lärarkrafter och långt driven sparsamhet beträffande eftervårdsanslag kommer att onödigtvis försämra uppfostringsresultaten och medföra misstro från de förutnämnda organens sida.

En viss betydelse för frågan om det framtida behovet av skyddshemsplatser får även tillmätas den kommunala skyddshemsavgiften. Det kan nämligen konstateras att denna verkar återhållande på många barnavårdsnämnder. Tyvärr har det därvid ofta varit så att nämnden underlåtit vidtaga några som helst åtgärder, antingen i avvaktan på att de judiciella organen så småningom

skulle se sig tvungna att ingripa och bereda den vanartige ett för kommunen kostnadsfritt omhändertagande på en kriminalvårdsanstalt eller också enbart i förhoppningen att vanarten skulle »gå över» utan något ingripande. Det behöver knappast framhållas, att en dylik inställning lett till förödande verkningar för många ungdomar, som genom ett ingripande i tid skulle ha kunnat räddas till ett socialt värdigt och nyttigt liv. Om skyddshemsavgiften avskaffades, vilket föreslagits av socialstyrelsen och även kommer att föreslås av 1942 års skyddshemsutredning, finge man därför räkna med ett ökat klientel.

Däremot behöver man icke befara onödiga skyddshemsintagningar, då den centrala granskningen hos skyddshemsinspektören av alla ansökningar förebygger att andra ungdomar än sådana för vilka skyddshemsvård är ofrånkomligen behövlig bli intagna på skyddshem. Denna granskning har år efter år blivit allt mera skärpt. Till förebyggande av att barnavårdsnämnderna skola lida prestigeförlust genom att få avslag på sin ansökan om skyddshemsplats och därigenom beredas svårigheter vid fortsatta försök att tillrättaföra den omhändertagne, ha framför allt nämnderna på landet uppmånats att innan de fatta beslut begära skyddshemsinspektörens råd i fallet. Nämnas kan, att för de flesta ungdomar, som numera omhändertagas på skyddshem, ha dessförinnan andra åtgärder utan framgång prövats, såsom placering i fosterhem, övervakning och arbetsanskaffning med inackordering.

Av senast antydda skäl synes därför en utveckling av fosterhemsvården knappast kunna förväntas medföra det resultatet att platsbehovet skulle bli mindre. Under inga förhållanden kan man räkna med att i större utsträckning än nu få fosterhem för sådana vanartade ungdomar som slutat skolan. Är svårigheten att få fosterhem för yngre vanartade barn stor, så är det närmast ogörligt att skaffa fosterhem för äldre vanartade. Här torde man näppeligen kunna åstadkomma större villighet genom förhöjda ersättningar. Det klientel som frågan gäller är nämligen så pass svårartat att det fordras speciella anordningar och speciellt utbildade pedagoger för att nå önskade resultat. Beträffande de yngsta synes däremot möjligheterna större att genom förhöjda ersättningar få bättre tillgång till kvalificerade fosterhem. Då fosterhemsvägen måste anses som den fördelaktigaste, bör man därför beräkna antalet skyddshemsplatser för skolbarn i knappaste laget.

Från 1942 års skyddshemsutredning väntas ett förslag som bland annat går ut på att ett stort antal inackorderingshem, huvudsakligen avsedda för villkorligt utskrivna skyddshemselever, upprättas landet över. Förslaget realiserande kommer med all säkerhet att verka minskande på behovet av skyddshemsplatser för ungdomar i åldern över 15 år, då skyddshemsstyrelserna härigenom beredas möjlighet att tidigare än eljest placera ut elever för fortsatt utbildning eller till arbetsanställning.

Såsom sammanfattning av det sålunda anförda framhåller skyddshemsinspektören, att man lång tid framåt måste räkna med ett ganska stort behov av skyddshemsplatser.

Svårare vore emellertid — anför skyddshemsinspektören vidare — att uppgöra en kalkyl om platsbehovets storlek för olika kategorier av omhändertagna. Även om — med hänsyn till de förslag som väntades från 1942 års skyddshemsutredning och under förutsättning att dessa förslag realiserades — platsbehovet för skyddshemselever icke komme att bli fullt så stort som strafflagberedningen och socialstyrelsen beräknat, syntes det dock klart, att en ganska väsentlig ökning av antalet skyddshemsplatser för elever över 15 år vore ofrånkomlig och att denna ökning av platsantalet borde

ta sikte på såväl vanliga yrkeshemsfall som jordbrukshems- och abnormhemsfall. Skyddshemsinspektören hade därför inriktat sin utredning på frågan, hur ett platsbehov av antydd art lämpligen borde kunna tillgodoses.

Förslag till utbyggnad av skyddshemsorganisationen.

Allmänna synpunkter. Skyddshemsinspektören framhåller, att såväl skol- som yrkesundervisningen vid skyddshemmen förbättrats i betydande grad på grund av de beslut, som fattats vid 1936 års och följande riksdagar. Även på elevförläggningar och personalbostäder hade stora summor nedlagts för att göra dem mera lämpade för sitt ändamål. Då emellertid många av skyddshemmen vid tiden för 1936 års reform varit i dåligt skick, hade den byggnads- och moderniseringsverksamhet, som bedrivits, ej varit tillräcklig för att överallt bringa skyddshemmen i nivå med vad som kunde betecknas som en rimlig standard vid anstalter av denna art. Den största återhållsamhet hade ju också under tiden från år 1939 måst iakttagas vid medelsanvisning för ändamål varom här vore fråga. Då standarden vid de olika skyddshemmen av antydd orsaker alltså kommit att bli mycket ojämn, borde hänsyn tagas härtill vid varje reform, som ginge ut på att öka eller minska platsantalet. Om sålunda antalet platser på yrkeshem behövde utökas med ett femtiotal eller vad som motsvarade platsantalet på de nuvarande yrkeshemmen, kunde det ej vara god ekonomi att tillskapa det erforderliga antalet platser t. ex. genom uppförande av en nyanläggning, därest omdispositioner inom den nuvarande anstaltsramen skulle kunna fylla syftet samtidigt med att man uppnådde sådana förbättringar inom organisationen, vilka eljest framstode som trängande nödvändiga.

Utbyggnad av Långanäs yrkes- och ungdomshem. Efter att ha framhållit, att den verkställda utredningen givit vid handen, att skyddshemmen Skrubba och Fagared, åtminstone för närvarande, ej borde förändra sin karaktär av kombinerade skol- och yrkeshem, föreslår skyddshemsinspektören, att Långanäs yrkes- och ungdomshem utbygges från nuvarande 25 platser till omkring 60 platser. Härigenom skulle erhållas 30 à 35 nya platser för psykiskt abnorma och äldre svårskötta debila elever.

Skyddshemsinspektören anför härom inledningsvis följande:

Under år 1944 har tillströmningen av elever över 15 år varit mycket stark. För att möta barnavårdsnämndernas efterfrågan på skyddshemsplatser ha därför tillfälliga arrangemang vidtagits vid anstalterna, varigenom det också blivit möjligt att praktiskt pröva olika utvägar att gruppera klientelet. Det har därvid visat sig, att behovet av platser för det psykiskt belastade klientelet över 17 år kunnat i rätt god utsträckning tillgodoses vid Långanäs yrkes- och ungdomshem. Genom att anställa en trädgårdsmästare samt genom vissa omdispositioner av elevrummen har det gått att under sommaren 1944 provisoriskt överbelägga denna anstalt med 15 elever. I längden är detta emellertid inte möjligt, då tillräckliga differentierings- och isoleringsanordningar saknas.

De vid Långanäs gjorda erfarenheterna ha föranlett en undersökning om lämpligheten av att genom denna anstalts utbyggnad tillgodose en del av

platsbehovet för äldre elever. Långanäs skall såsom ungdomshem mottaga elever, vilka omhändertagits i åldern 18—21 år. Detta klientel består i stor utsträckning av vagabondnaturer och psykiskt belastade, vilka såsom anstaltsfall äro rätt svårskötta. Frågan om att skapa bättre anordningar för detta klientels omhändertagande har därför många gånger varit på tal. Det har därvid stått fullt klart, att den gamla och otidsenliga Långanäsanstalten måste byggas om eller ersättas av något annat. Det yrkeshemsklientel över 17 års ålder, som hänvisats till Långanäs, har också så gott som uteslutande bestått av mer eller mindre psykiskt abnormala, besvärliga ynglingar, som skulle ha verkat störande på ett vanligt yrkeshem. Den psykiatriska rådgivaren vid Långanäs har vid olika tillfällen och särskilt under år 1944 framhållit behovet av att anstalten byggas om och får förstärkt personal.

Enligt skyddshemsinspektörens förslag skulle klientelet å Långanäs efter utbyggnaden bestå, förutom av personer i åldern 18—21 år, som omhändertagits för skyddshemsvård med stöd av 22 § d) barnavårdslagen, av ynglingar i företrädesvis åldern över 17 år, vilka omhändertagits för skyddshemsvård enligt 22 § c) barnavårdslagen samt på grund av sin sinnesbeskaffenhet eller sitt indisciplinära uppträdande borde stå under särskild läkartillsyn, ehuru väl de ej vore så psykiskt belastade, att de behövde omhändertagas på särskild anstalt för psykiskt abnormala manliga skyddshemselever. Klientelet på Långanäs bleve därigenom — anför skyddshemsinspektören — ganska svårskött. Anstaltens anordningar måste också lämpas härefter. Enligt de erfarenheter, som gjorts vid Lövstahemmet, borde för klientelet finnas dels en vanlig avdelning, där intagning skedde och eleverna vistades så länge de behövde stå under viss tillsyn, dels en öppen avdelning, där de finge så stor frihet, som kunde ges på en anstalt, dels ock en sluten avdelning för disciplinfallen och de psykiska vårdfallen.

För att åstadkomma denna differentiering på Långanäs föreslår skyddshemsinspektören utförande av vissa byggnadsarbeten för eleverna. Skyddshemsinspektören föreslår sålunda, att huvudbyggnaden, vari för närvarande äro inrymda de båda elevavdelningarna samt bostäder för rektor, husmoder, kokerska och två biträden m. m., ombygges till huvudförläggning för 42 elever, att den för närvarande för familjebostäder åt assistent, rättare och ladugårdsförman disponerade s. k. röda stugan inredes till öppen avdelning för 16 elever samt slutligen att nybyggnad uppföres för sluten avdelning med plats för 9 elever. Hela antalet platser skulle alltså bliva 58 med undantag för isoleringsavdelningens 9 platser. Då antalet elever upptagits till 60 hade därvid räknats med att ständigt minst ett par komme att vara intagna på isoleringsavdelningen. Övriga platser inom sistnämnda avdelning beräknades för tillfällig vård av elever, vilkas vanliga bostad på anstalten ej kunde under isoleringstiden tagas i anspråk för andra elever.

Ökningen av klientelet — fortsätter skyddshemsinspektören — nödvändiggjorde vidare en utökning av verkstäderna. Då varje yrkeslärare kunde undervisa 12 elever, behövde ny lärarkraft icke anställas om blott de båda verkstadslokalerna, som för närvarande rymde vardera 6—8 elever, bleve utbyggda. Av de 20 nytillkomna eleverna skulle alltså 12 kunna undervisas av de yrkeslärare, som redan funnes. De övriga åtta borde tills vidare, i avbidan på ytter-

ligare erfarenheter, placeras ut i trädgård och lantbruk. Någon ny yrkesgren skulle alltså icke behöva upptagas på Långanäs. I framtiden kunde det möjligen visa sig nödvändigt att, liksom vid yrkeshemmen av motsvarande storlek, införa ytterligare ett verkstadsyrke. Tillbyggnad borde ske av snickeri-verkstaden, varigenom skulle åstadkommas en utökning av maskinhallen och tillkomma två skolsalar för den teoretiska undervisningen. Utvidgning av mekaniska verkstaden kunde ske utan tillbyggnad genom omdisponering av förrådslokalen. Vidare borde ett växthus uppföras.

Skyddshemsinspektören framhåller härefter, att den föreslagna utvidgningen jämväl krävde viss personalförstärkning.

Den nuvarande personalen vid hemmet utgöres av en rektor (Eo 23), en assistent (A 19), två lärare i yrkesämne (A 12 och Eo 12), en rättare (Eo 10), en husmoder och biträdande lärarinna (A 6), en ladugårdsförman (Eo 5), en nattvakt (Eo 5), en kokerska (V 1) och tre kvinnliga biträden (V d) ävensom en trädgårdsmästare, vilken avlönas från jordbrukets inkomster men av socialstyrelsen i dess framställning om avlöningsanslag till de statliga skyddshemmen för nästa budgetår föreslagits inordnad i det statliga lönesystemet med placering i lönegraden Ex 10.

Beträffande den genom utvidgningen erforderliga personalförstärkningen anför skyddshemsinspektören:

Vid beräkning av den personalförstärkning, som kommer att erfordras vid Långanäs, kan det vara lämpligt att göra en jämförelse med personalstyrkan vid de till storleken något mindre yrkeshemmen. Vid vardera Sundbo (55 platser), Forsane (55 platser) och Ljungaskog (51 platser) finnas anställda en rektor, två assistenter, tre lärare i yrkesämne, en trädgårdsmästare, en rättare, en ladugårdsförman, två nattvakter, en gårdskarll tillika chaufför, en husmoder, en kokerska och fyra biträden. Förutom att platsantalet vid Långanäs blir något större än vid yrkeshemmen, kommer ju Långanäs även att få taga emot ett äldre och betydligt mera svårskött klientel. Utan vidare inses därför att mindre personalstyrka än vid yrkeshemmen kan man inte räkna med, dock med undantag för den tredje läraren i yrkesämne.

Det är således fullt tydligt, att ytterligare en assistent måste tillkomma, vidare en nattvakt, en gårdskarll tillika chaufför och ett kvinnligt biträde. För den slutna avdelningen, där ständig vakt måste vara anordnad, bör emellertid därutöver anställas två skötare. Enligt skyddshemsstyrelsens uppfattning böra tre skötare anställas. För att kunna få en rimlig arbetstid för skötarna kan detta också så småningom visa sig nödvändigt, men i avbidan på erfarenheter synes det försvarligt att tills vidare blott räkna med två skötartjänster. Det bör, då personalstyrkan diskuteras, uppmärksammas att det vid Långanäs blir tre avdelningar för vilka det ständigt måste finnas någon tjänsteman tillgänglig, medan det vid yrkeshemmen finnes blott två elevförläggningar att se till. Den öppna avdelningen omfattar nämligen så många elever, att det ej kan vara tillrädligt att lämna dem helt utan tillsyn.

Med hänsyn till att fem av de vid statens skyddshem anställda extra ordinarie rektorerna äro ordinarie innehavare av assistent- eller lärartjänst, varigenom dessa tjänster ej kunna återbesättas med extra ordinarie innehavare, synes det rimligt, att den nytillkomna assistenttjänsten vid Långanäs göres ordinarie för att bereda en befordringsmöjlighet åt äldre icke-ordinarie assistenter. Skötare-, nattvaks- och gårdskarllbefattningarna böra göras till extra tjänster medan biträdesbefattningen placeras i lönegraden V d.

Långanäs' utbyggnad bör vidare medföra, att rektorn flyttas upp i samma lönegrad som chefstjänstemännen vid yrkeshemmen, eller till 25 lönegraden.

På grund av det ökade arbetet för den psykiatriska rådgivaren föreslås slutligen ett från 600 till 1 200 kronor förhöjt anslag till biträde av psykiatriskt särskilt skolad läkare.

Skyddshemsinspektören föreslår vidare uppförande av ett antal bostadshus för befattningshavare vid skyddshemmet. Härom yttrar skyddshemsinspektören:

Genom att de bostäder som innehavas av rektor, assistent, rättare och ladugårdsförman övergå till elevförläggning måste nya bostäder uppföras för nämnda befattningshavare. Likaså måste bostadsutrymme beräknas för de redan anställda befattningshavare, som sakna familjebostad och därför hyra in sig hos andra, nämligen trädgårdsmästare och nattvakt. För de nytillkommande befattningshavarna, nämligen en assistent, två skötare, en nattvakt och en gårdskar, måste likaledes bostäder iordningställas. Den kvinnliga personalen, som nu består av en husmoder, en kokerska och tre biträden samt efter omändringen skulle utökas med ytterligare ett biträde, kan ej i fortsättningen beredas bostäder i huvudförläggningen. Det är också mindre lämpligt att den kvinnliga personalen skall ha bostad i samma hus som dessa vuxna elever. På grund härav måste man bereda nya bostäder även åt dessa befattningshavare.

Om man utginge från att alla manliga befattningshavare skulle ha familjebostäder finge med hänsyn till tjänstemännens lönegradsplacering följande bostäder uppföras, nämligen en rektorsbostad om fyra rum och kök, två assistentbostäder, vardera rymmande en lägenhet om tre rum och kök, samt åtta bostäder för befattningshavare i 10 lönegraden eller lägre, vardera om två rum och kök. Då man torde kunna räkna med att ett par manliga befattningshavare komma att vara ungar, föreslås blott, förutom rektors- och assistentbostäderna, sex familjebostäder för befattningshavare i lägre löneställning. För den kvinnliga personalens del föreslås att samtliga bostäder läggas i en särskild byggnad. Dock torde man här kunna räkna bort ett enkelrum, då förmodligen något biträde kan få bostad i grannskapet. I anstaltens huvudbyggnad böra finnas ett par extra rum för ogift personal.

Skyddshemsinspektören övergår härefter till frågan om kostnaderna för den föreslagna utbyggnaden samt upplyser därvid, att arkitekten Birger Jonson i samråd med skyddshemsinspektören och skyddshemmets styrelse utfört ritningar och kostnadsberäkningar rörande de föreslagna byggnadsarbetena, vilka handlingar såsom bilagor fogats till skyddshemsinspektörens utredning. Byggnadskostnaderna och vissa utgifter för installationsarbeten ha därvid beräknats på följande sätt:

Ombyggnad av huvudbyggnaden	103 300
Ombyggnad av den s. k. röda stugan	34 500
Sluten avdelning	65 400
Tillbyggnad av snickeriverkstan	51 700
Växthus	49 800
Rektorsbostad	47 500
Två assistentbostäder	61 200
Tre personalbostadshus	140 100
Bostadshus för kvinnlig personal	27 000

Utvändiga ledningar inklusive pumphus och reningsanläggningar ...	53 300
Utvändiga ledningar för elektrisk kraft och belysning	6 900
Vägar, planeringsarbeten samt schakt för utvändiga ledningar	20 000
Arvoden, administration och oförutsett	66 300
	<hr/>
	Summa kronor 727 000

För erforderliga inventarier har skyddshemsinspektören beräknat ett belopp av omkring 39 000 kronor.

Förändring av Råby skol- och yrkeshem till enbart yrkeshem m. m. Råby skol- och yrkeshem, som till största delen är beläget inom Lunds stad, äges av stiftelsen Råby räddningsinstitut. Verksamheten vid skyddshemmet är reglerad genom ett av Kungl. Maj:t den 9 april 1943 fastställt avtal. Enligt avtalet skall verksamheten vid hemmet bedrivas enligt typen kombinerat skol- och yrkeshem. I skolhemsavdelningen skola mottagas 30 och i yrkeshemsavdelningen 20 elever. Yrkeshemseleverna skola utbildas i lantbruk och trädgårdsskötsel.

Skyddshemsinspektören framhåller, att den av socialstyrelsen föreslagna förändringen av skyddshemmet till kombinerat yrkes- och jordbrukshem med 30 lätt debila elever sysselsatta i jordbruk och 30 andra elever i yrkeshemsåldern, för vilka skulle anordnas lämplig utbildning i verkstadsyrken, väl skulle låta sig göra men att den bleve ganska dyrbar. För eleverna i verkstadsyrkena skulle sålunda tre yrkeslärare behöva anställas. Utom bostäder för dem finge vidare nybyggas och utrustas verkstadslokaler.

Skyddshemsinspektören föreslår i stället, att hemmet förändras till uteslutande yrkeshem, samt utgår därvid i första hand från ett samarbete med Lunds stad beträffande yrkesutbildningen av vissa av hemmets elever.

Rörande frågan om nämnda samarbete anför skyddshemsinspektören, att han under de förhandlingar, som förts med ägaren till Råby, erhållit kännedom om att Lunds stad hyste planer på att bygga ut sina yrkesskolor. Med anledning av de gynnsamma erfarenheter, som gjorts vid Johannisbergs skol- och yrkeshem beträffande samarbete mellan skyddshemmet och Nederkalix kommun om gemensam utbildning av elever från skyddshemmet och kommunen, hade skyddshemsinspektören hos de kommunala myndigheterna i Lund förfrågat sig om möjligheten att åstadkomma en sådan gemensam utbildning även i Lund. Från stadens sida hade man ej velat reflektera på en samverkan av det slag som etablerats i Nederkalix. Däremot hade man visat den största förståelse och villighet att underhandla då frågan fördes över till att gälla huruvida Råby skulle kunna få sända elever till yrkesutbildning i Lund. På hemställan av skyddshemsinspektören hade socialstyrelsen i skrivelse den 31 oktober 1944 till drätselkammaren i Lund föreslagit upptagande av förhandlingar om beredande av undervisning i stadens yrkesskolor för ett 30-tal elever från ett blivande Råby yrkeshem. Genom beslut den 18 december 1944 hade drätselkammaren förklarat sig vilja tillmötesgå socialstyrelsens förslag

om upptagande av förhandlingar samt i princip anslutit sig till det föreslagna samarbetet. Vid de preliminära förhandlingarna hade förutsatts, att staten för Råbyeleverna skulle betala dels bidrag till kostnaderna för uppförande av en ny verkstadsskolebyggnad, dels ock bidrag till de årliga kostnaderna med ett belopp, som motsvarade Råbyelevernas relativa andel i yrkesskolans hela elevkår. Genom en dylik anordning skulle eleverna vid Råby få flera yrkesgrenar att välja på. Vidare vunnes den fördelen att eleverna vid avslutad yrkesutbildning kunde erhålla ett betyg från en »riktig» yrkesskola; detta betyg skulle de senare i livet kunna visa upp för vilken arbetsgivare som helst utan att behöva lämna några förklaringar. När en elev numera villkorligt utskreves från ett skyddshem, visste i regel hans första arbetsgivare, varifrån han kom, och därför hade betyget från skyddshemmets yrkesskola ej så stor betydelse. Men allteftersom tiden ginge, bleve det mera tryckande för den skötsamme f. d. skyddshemseleven att visa upp detta betyg.

Skyddshemsinspektören framhåller vidare, att det framlagda förslaget om förändring av verksamheten vid Råby förutsatte vissa ändringar i avtalet med stiftelsen Råby räddningsinstitut. Efter förhandlingar mellan representanter för stiftelsen och skyddshemsinspektören hade upp rättats förslag till nytt avtal, avsett att gälla från och med den dag då Råby kunde tagas i anspråk för det nya ändamålet. Den huvudsakliga ändringen i förhållande till gällande avtal vore — förutom förändringen av hemmet från skol- och yrkeshem till enbart yrkeshem — att platsantalet höjts från 50 till 60. Av de 60 eleverna beräknades 30 skola undervisas i Lunds stads yrkeskolor i enlighet med härom mellan staden och staten träffat avtal, medan de övriga skulle sysselsättas i jordbruk och trädgård eller med handräcknings- och andra arbeten i avbidan på plats i någon av yrkesgrenarna. Vidare hade stiftelsen påfordrat höjning av byggnadsvärdet med summan av de utgifter, som stiftelsen ådroge sig för nödig ombyggnad på grund av det nya avtalet.

Skyddshemsinspektören framhåller slutligen, att, därest förslaget om samarbete med Lunds stad i fråga om yrkesutbildningen icke kunde realiserats, man finge återgå till det tidigare förslaget om uppförande av verkstadslokaler vid Råby och anställande av personal för yrkesutbildningen.

Inlösen och utbyggnad av Östra Spångs skolhem. I anslutning till förslaget om förändring av Råby skol- och yrkeshem till enbart yrkeshem föreslår skyddshemsinspektören härefter inlösen av Östra Spångs skolhem samt utbyggnad av hemmet från nuvarande 25 platser till dubbelskolhem av Hammargårdens typ med 60 platser. Genom denna utbyggnad skulle ersättning erhållas för den genom Råbys omändring till yrkeshem nedlagda skolhemsavdelningen.

Beträffande frågan om inlösen av skyddshemmet, vilket är beläget i Örkelljunga socken av Kristianstads län samt äges av Malmö stad och arrenderas av staten, anför skyddshemsinspektören till att börja med följande:

Egendomen är uppdelad i ett flertal fastigheter, nämligen Östra Spång 4⁷, vari ingår lägenheten Östra Spång 4¹⁸, Östra Spång 4¹⁵, Västra Spång 4⁴², Åsljunga 9²⁴, 9²⁵, 9²⁶, 9²⁷ och Östra Ringarp 12²⁶.

Taxeringsvärdet för jordbruksfastigheten i dess helhet är 21 500 kronor, varav skogsmark 1 400 kronor; skogsvärdet är 2 500 kronor. Det sammanlagda taxeringsvärdet är alltså 24 000 kronor. I skattefria längden är dessutom upptaget värdet för skolbyggnader till ett belopp av 8 500 kronor.

Enligt fastighetstaxeringslängden har Östra Spång såsom jordbruksfastighet följande arealfördelning, nämligen 13 hektar åker, 1,5 hektar tomt och trädgård, 1 hektar slätteräng, 1,5 hektar naturlig äng, 22 hektar skogsmark och 5,6 hektar övrig mark eller sammanlagt 44,6 hektar, d. v. s. omkring 89 tunnland.

Förmåner till fastigheten äro jakt och fiske. Servitut av betydelse belasta icke fastigheten. Lägenheterna 9²⁴, 9²⁵, 9²⁶ och 9²⁷ utgöras till största delen av mossar och kärr och äro att anse som torvmosse. En del av mossmarken är emellertid humaniserad så att bränntorv även kan brytas.

Enligt en av länsarkitekten Manne Carlman på skyddshemsinspektörens uppdrag den 20 september 1944 företagen värdering av Östra Spång skulle köpvärdet för egendomen såsom jordbruksfastighet uppgå till högst 30 000 kronor. Skulle vid försäljning cirka 10 hektar utan ersättning ställas till köparens förfogande, bleve restvärdet 23 000 kronor. Saluvärdet för anstaltsbyggnaderna har värderingsmannen uppgivit till cirka 35 000 kronor. De levande och döda inventarierna för jordbruksdriften ha vid det ursprungliga arrendeavtalets avslutande uppskattats till respektive 3 850 och 2 240 kronor.

Skyddshemsinspektören erinrar härefter om att enligt det vid 1936 års skyddshemsreform fastställda förfarandet vid inlösen av skyddshem för anstaltsbyggnaderna skulle utgå ersättning med hälften av det sammanlagda belopp, som vederbörande huvudman haft att utgiva för skyddshemmets inrättande, beräknat i analogi med vad som i kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 371) angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 (nr 422) avsedda arbetshem förutsatts för utgivande av sådant statsbidrag. För ett tomtområde om 8—10 hektar samt för anstaltens inventarier skulle ersättning ej utgå. För jordbruket med åbyggnader samt levande och döda inventarier skulle däremot utgå full ersättning.

Efter förhandlingar med Malmö stads drätselkammare hade — fortsätter skyddshemsinspektören — enighet uppnåtts om en lösensumma av tillhoppa 48 090 kronor. För anstaltsbyggnaderna, som uppskattats till 38 000 kronor, hade därvid beräknats halva värdet eller 19 000 kronor. För ett tomtområde om 10 hektar samt för anstaltsinventarierna hade icke beräknats någon ersättning, medan för jordbruket beräknats ett belopp av 23 000 kronor samt för levande och döda jordbruksinventarier tillhoppa 6 090 kronor. Sedan drätselkammaren hos stadsfullmäktige hemställt att få till staten på angivna villkor avyttra Östra Spångs skolhem, hade stadsfullmäktige den 24 november 1944 lämnat det begärda medgivandet.

Skyddshemsinspektören upplyser vidare, att han mottagit erbjudande om en markgåva från Örkelljunga kommun till staten. Skyddshemsinspektören anför härom:

Örkelljunga kommun har ansett det vara av ekonomiskt intresse för kommunen att Östra Spångs skolhem kvarstannar och bygges ut till dubbelhem. Kommunen har därför till ett pris av 30 000 kronor inköpt en till skolhemmet gränsande fastighet, Östra Spång 4³, om cirka 2,9 hektar, som kommunen er-

bjudit sig att som gåva överlämna till Kungl. Maj:t och kronan under förbehåll att dubbelskolhem uppföres.

I det preliminära avtal, som den 24 september 1944 upprättades härom mellan skyddshemsinspektören och representanter för kommunen, har bestämts, att kommunen skall äga skyldighet att på anfordran avlägsna de å fastigheten uppförda, värdelösa byggnaderna. Skulle staten upphöra med sin till Örkelljunga förlagda skolhemsverksamhet eller till mer än hälften nedbringa densamma, har kommunen förbehållit sig rätt att få sina utgifter vid fastighetsförvärvet ersatta med 30 000 kronor, dock att detta belopp skall minskas med 1 000 kronor för varje helt år, som staten drivit skolhemsverksamhet av dubbelhemstyp i Örkelljunga.

Sistnämnda förbehåll är ur statsverkets synpunkt av föga betydelse då man svårigen kan tänka sig, att statsverket — därest Östra Spång utbyggdes till dubbelhem — skulle upphöra med verksamheten innan 30 år förflutit.

Vid sammanträde den 10 oktober 1944 ha Örkelljunga kommunalfullmäktige enhälligt beslutat godkänna det preliminärt ingångna avtalet.

Skyddshemsinspektören gör här efter vissa uttalanden rörande frågan om dubbelskolhemmens lämplighet. Skyddshemsinspektören erinrar därvid om den diskussion beträffande frågan om skolhemmens storlek, som fördes i samband med 1936 års skyddshemsreform (jfr propositionen nr 219/1936), ävensom om de uttalanden härom, som gjordes i samband med den av 1943 års riksdag beslutade utbyggnaden av Hammargården till dubbelskolhem (jfr propositionen nr 281/1943 och riksdagens skrivelse nr 397/1943). För egen del anför skyddshemsinspektören:

Beträffande fördelarna ur *undervisningssynpunkt* ha de hittills vid Hammargården gjorda erfarenheterna, som dock avse en kort tidrymd, styrkt den tidigare uttalade uppfattningen, att genom dubbelhemsanordningen en väsentlig fördel ur undervisningssynpunkt skapas.

De farhågor, som tidigare uttalats, att *hemkaraktären* skulle äventyras, synas föga bärande, under förutsättning att dubbelhemmen anordnas på sätt, som förekommit vid Hammargården, d. v. s. med två från varandra helt skilda elevförläggningar med var sin husmoder och arbetsledare samt en särskild avdelningsföreståndare med speciell uppgift att sköta den ena förläggningen, medan rektor själv tar ansvaret för den andra.

Ur *personalsynpunkt* framstå dubbelhemmen som avgjort bättre. Vid enkelhemmen är det mycket svårt att ordna en rimlig arbetstid för personalen, särskilt i de ledande befattningarna. Husmodern kan sålunda icke utan olägenhet avlägsna sig från hemmet. Personalsammansättningen bygger egentligen på den förutsättningen, att samtliga befattningshavare, och främst de kvinnliga, alltid skola vara friska. På ett dubbelhem går det smidigare att vid sjukdomsfall och tillfälliga ledigheter ordna arbetsbyten och vikariat, vilket är en stor fördel icke minst med hänsyn till eleverna.

Beträffande *avstånden till hemorten* gälla för en utbyggnad vid Östra Spång ej några betänkligheter av den art som framfördes beträffande Hammargården. För närvarande äro eleverna från de sydligare landskapen fördelade på Råby och Östra Spång, vilka ju ligga ganska nära varandra. En överflyttning till Östra Spång av Råby skolhemsavdelning skulle sålunda i allt fall ej förlänga avståndet till hemorten för eleverna.

En jämförelse mellan *kostnaderna* för två skolhem enligt enkelhemstypen och ett skolhem enligt dubbelhemstypen visar vidare att besparingen i senare fallet uppgår till betydande belopp. Beträffande själva anläggningskostnaden är det svårt att siffermässigt göra en uppskattning, eftersom mycket

beror på vilken byggnadsmark, som användes. Då Hammargården byggdes ut beräknades emellertid besparingen till över 200 000 kronor. Driftkostnaderna bli också betydligt mindre, både på personalkontot och omkostnads-kontot. Personalbesparingen vid en jämförelse mellan två enkelhem med Åkerbys personaluppsättning och ett dubbelhem med Hammargårdens perso-nalorganisation kan sålunda beräknas på följande sätt: en rektorstjänst upp- flyttas två lönegrader, en rektorstjänst bortfaller, en lärartjänst utbytes mot en tjänst som avdelningsföreståndare, en lärartjänst bortfaller, en lärar- tjänst utbytes mot en tjänst som biträdande lärarinna, en kokersketjänst bortfaller. Besparingen på omkostnads-kontot angavs av socialstyrelsen, då Hammargårdsbygget var aktuellt, till omkring 4 000 kronor per år.

I fråga om den erforderliga personalen vid det föreslagna dubbel- skolhemmet Östra Spång anför skyddshemsinspektören följande:

För närvarande finnas vid Östra Spång anställda en rektor (Eo 23), en folkskollärare (Eo 19), en arbetsledare (Eo 10), en husmoder och biträdande lärarinna (Eo 6), en kokerska (V 1) och två biträden (V d). Dessutom av- lönas av jordbrukets medel en rättare med avlöning motsvarande Ex 10. I sina petita för budgetåret 1945/46 har socialstyrelsen begärt att från och med den 1 juli 1945 få anställa ytterligare en folkskollärare i Ex 19. Till skriv- biträde har anvisats ett anslag av 600 kronor, för en psykiatrisk rådgivare ett anslag å 400 kronor och för verkställande ledamoten i skyddshemsstyrelsen 400 kronor.

Vid Hammargården finnes följande personal, nämligen en rektor (Eo 25), en avdelningsföreståndare, tillika lärare (Eo 20), en folkskollärare (Eo 19), en biträdande lärarinna (A 11), två arbetsledare (A 10 och Ex 10), två husmodrar (Eo 6), en kokerska (V 1) och fyra biträden (V d). Dessutom har till skriv- biträde anvisats 600 kronor, till psykiatrisk rådgivare 400 kronor och till verkställande ledamot i skyddshemsstyrelsen 600 kronor.

Vid dubbelskolhemmet Östra Spång bör personalstyrkan bringas i nivå med Hammargårdens. Likaså bör arvudet till verkställande ledamoten höjas till motsvarande belopp. Det synes även nödvändigt att justera anslagen till skrivhjälp och till psykiatrisk rådgivning så att de kunna utgå med samma belopp som vid de till storleken i avseende å elevantalet jämförliga yrkes- hemmen.

Skyddshemsinspektören framhåller i detta sammanhang, att det av Örebro läns landsting till och med utgången av år 1946 förhyrda Åkerby skol- hem vore i så dåligt skick, att det icke utan mycket dryga kostnader kunde begagnas i fortsättningen, samt att socialstyrelsen förklarat, att hemmet ej kunde användas längre än till dess att det nu gällande kontraktet utlöpt. Härigenom skulle personalen på Åkerby kunna överflyttas till Östra Spång samtidigt med att detta bleve färdigbyggt och statsverket sålunda icke be- höva vidkännas kostnader för personalökning. Tvärtom komme i stället en utbyggnad av Östra Spång enligt dubbelhemsmodellen att medföra en per- sonalbesparing, allt under förutsättning att elevantalet vid skolhemmen för pojkar komme att minska i den utsträckning varmed tidigare räknats. Då emellertid utbyggnaden av Östra Spång icke syntes kunna slutföras så tidigt, att de nya skolhemsavdelningarna kunde tagas i bruk före den 1 juli 1946, syntes frågan om personalbehovet kunna anstå till 1946 års riksdag.

Vad beträffar de genom utvidgningen behövliga byggnadsar- betena upplyser skyddshemsinspektören, att arkitekten Birger Jonson i

samråd med skyddshemsinspektören och skyddshemmets styrelse undersökt befintliga byggnader och övervägt de olika möjligheter, som erbjöde sig för en utbyggnad, samt härefter överlämnat förslag härtill. Detta förslag, vilket såsom bilaga fogats vid skyddshemsinspektörens utredning, innebure följande:

Den nuvarande elevförläggningen ändras till skolbyggnad. Två nya elevförläggningar uppföras, den ena i närheten av Hjälmjön på den mark, som Örskelljunga kommun överlåtit, den andra på en mindre ås omkring 700 meter därifrån. I närheten av skolan uppföres gymnastiklokal. Rektor får bostad ungefär mitt emellan de båda förläggningarna. De båda lärarna få familjebostäder i närheten av var sin förläggning. Till vardera förläggningen anslutes bostad för arbetsledare, husmor och två biträden. Biträdande lärarinnan samt kokerska och övrig kökspersonal få bostadsrum i den s. k. annexbyggnaden. Nuvarande arbetsledarebostaden övertages av rättaren. Växthus och nya ekonomibyggnader för lantbruket uppföras, ekonomibyggnaderna enligt av domänstyrelsens jordbruksbyrå upprättade förslag. De gamla fallfärdiga och oändamålsenliga husen (rektorsbostaden, kontoret, rättarbostaden och lantbruksbyggnaderna) rivs.

Kostnaderna för de föreslagna byggnadsarbetena och för vissa installationsarbeten ha av arkitekten Jonson beräknats på följande sätt:

Två elevhem	kronor	579 800
Ombyggnad av huvudbyggnaden	»	59 500
Gymnastikhus	»	95 000
Rektorsbostad	»	47 500
Två lärarbostäder	»	61 200
Tillbyggnad och reparation av bostadshus för befattningshavare	»	12 000
Reparation av bostadshus för kvinnlig personal	»	2 000
Ekonomibyggnader för jordbruket	»	51 700
Växthus	»	20 000
Utvändiga ledningar inklusive brunnar, pumphus och reningsanläggningar	»	63 600
Utvändiga ledningar för elektrisk kraft och belysning	»	6 500
Schakt och sprängning för utvändiga ledningar	»	22 000
Vägar och planeringsarbeten	»	23 000
Arvoden, administration och oförutsett	»	104 200
	<u>Summa kronor</u>	<u>1 148 000</u>

För erforderliga inventarier har vidare skyddshemsinspektören beräknat ett belopp av omkring 46 000 kronor.

Yttrandena över skyddshemsinspektörens utredning.

Socialstyrelsen anför:

Socialstyrelsen hyser den uppfattningen, att de framlagda förslagen äro väl anpassade till nuvarande behov av att utvidga skyddshemsorganisationen. Samtidigt som behövliga nya platser utvinnas, sker en förbättring av en del äldre anstalter, som ändå ofrånkomligen förr eller senare måste verkställas. Den reella utgiften för utvidgningen av organisationen är i själva verket

ganska låg, då en betydande del av kostnaderna hänför sig till åtgärder, som under alla förhållanden måste vidtagas, oavsett om utbyggnad sker.

Beträffande Långanäs vill styrelsen dock betona, att personalen tilltagits i knappaste laget och att det kan bli nödvändigt att ganska snart förstärka den med ytterligare en lärare i yrkesämne samt en skötare för den slutna avdelningen.

Förslaget om samarbete med Lunds stad beträffande Råbyelevernas yrkesutbildning vill styrelsen beteckna som ett betydelsefullt steg i humanitär riktning. Mycket tilltalande äro också de rimliga ekonomiska villkor, som uppställts för samarbetet.

Beträffande Östra Spång finner styrelsen villkoren för statsinlösen fördelaktiga för statsverket. Såsom styrelsen i tidigare sammanhang uttalat, då frågan om utbyggnaden av Hammargårdens skolhem handlades, äro fördelarna med skolhem av dubbelhemstyp större än nackdelarna, varför styrelsen anser alla skäl tala för en fortsättning på den inslagna vägen.

Vad beträffar de av skyddshemsinspektören föreslagna nya tjänsterna vid Långanäs hemställer styrelsen, att dessa måtte beviljas från och med budgetåret 1945/46. I likhet med skyddshemsinspektören och på av denne anförda skäl anser styrelsen, att den nya assistenttjänsten bör göras ordinarie. För de övriga föreslagna tjänsterna räknar styrelsen i överensstämmelse med skyddshemsinspektörens förslag med att extra befattningshavare anställas, utom för det kvinnliga biträdet, vars avlöning borde beräknas efter löneplan V.

Statskontoret förklarar sig icke ha något att erinra mot en utbyggnad av skyddshemmen enligt de av skyddshemsinspektören uppdragna riktlinjerna. Ämbetsverket framhåller emellertid, att innan slutlig ställning toges till förslaget att låta eleverna å Råbyanstalten deltaga i yrkesutbildning, som anordnades av Lunds stad, en beräkning borde verkställas rörande kostnaderna för det alternativa förslaget att utvidga den inom anstalten bedrivna yrkesundervisningen, vilket också syntes ha förutsatts av skyddshemsinspektören.

Byggnadsstyrelsen har beträffande de föreslagna byggnadsarbetena vid Långanäs yrkes- och ungdomshem icke haft annat att erinra än att huvudbyggnaden uppvisade mindre tillfredsställande utrymningsmöjligheter samt att huvudbyggnaden och tillbyggnaden av snickeriverkstaden vore utförda i trä. Då de ifrågasatta om- och tillbyggnadsarbetena vore av sådan omfattning, att de vore att hänföra till nybyggnad, skulle enligt 53 a § byggnadsstadgan dessa utföras av brandsäkert material, varför i förevarande fall dispens erfordrades.

Vad beträffar Östra Spångs skolhem har byggnadsstyrelsen visserligen funnit uppförandet av två elevhem motiverat men ifrågasatt, huruvida särskilda köksanläggningar jämte därför erforderlig personal skulle behövas för vardera anläggningen. Styrelsen framhåller vidare, att trapporna i båda elevhemmen borde vara avstängda från korridorerna, att sovrummen vore väl små med lågt sittande fönster samt att luftvolymen 10,7 kubikmeter per person syntes förhållandevis knapp.

Styrelsen upplyser slutligen, att byggnadskostnaderna motsvarade för Långanäs 15 000 kronor per elev och för Östra Spång 19 100 kronor för elev.

Departements-
chefen.

De nya lagarna om villkorlig dom och om eftergift av åtal mot vissa underåriga, vilka trätt i kraft den 1 januari respektive den 1 juli 1944, förutsätta, att i fråga om unga lagöverträdare åtgärder genom barnavårdsnämnds försorg i stor utsträckning skola träda i stället för ådömande av straff eller anställande av åtal. Intagning å skyddshem utgör en av de åtgärder enligt barnavårdslagen, som för sådant fall kunna ifrågakomma. Särskilt kan denna åtgärd beräknas komma till användning i fråga om sådana ungdomar, som eljest skulle ha ådömts tvångsuppfostran, och det är därför att förutse att uppfostran på skyddshem skall komma till ökad användning och tvångsuppfostningsfallen nedgå. Då emellertid, såsom framgår av vad socialstyrelsen och skyddshemsinspektören anför, redan före ikraftträdandet av förenämnda båda lagar en betydande platsbrist förelåg å skyddshemmen, finnes icke möjlighet att inom ramen av den nuvarande skyddshemsorganisationen mottaga den ökade tillströmning av elever i åldern över 15 år, som föranledes av den nya lagstiftningen.

Det av skyddshemsinspektören nu framlagda förslaget till utbyggnad av skyddshemsorganisationen innebär, att skyddshemsvården skulle tillföras omkring 70 nya platser för manliga elever, varav 40 för vanliga yrkeshemsfall och omkring 30 för psykiskt belastade äldre elever. Det finnes enligt min mening ej anledning antaga annat än att den sålunda föreslagna ökningen av platsantalet å skyddshemmen kommer att visa sig för framtiden nödvändig. Vål kunna förhoppningar hysas, att den nuvarande starka ungdomsbrottsligheten efter inträdandet av mera normala förhållanden kan visa nedåtgående tendens och att ett genomförande av de förslag, vilka nyligen framlagts av 1942 års skyddshemsutredning, skall möjliggöra tidigare utskrivning av skyddshemseleverna och därigenom fördelaktigt inverka på behovet av skyddshemsplatser. De i den av skyddshemsinspektören gjorda utredningen redovisade faktorer, som beräknas medföra ökad efterfrågan på skyddshemsplatser, torde emellertid komma att göra sig så starkt gällande att det nu aktuella förslaget — i betraktande av den redan rådande trängseln i fråga om skyddshemsplatser — måste betecknas såsom försiktigt hållet. Med hänsyn till att så pass lång tid åtgår för realiserande av väckta utbyggnadsförslag kan det för övrigt icke vara försvarligt att vänta med vidtagandet av varje åtgärd ända till dess situationen blivit helt ohållbar.

För att utvinna de omkring 70 nya platserna föreslår skyddshemsinspektören utbyggnad av Långanäs yrkes- och ungdomshem samt ombildning av Råby skol- och yrkeshem till uteslutande yrkeshem. Vidare föreslås för erhållande av ersättning för de genom Råbyhemmets omändring förlorade skolhemsplatserna, att Östra Spångs skolhem utbygges till dubbelskolhem samt att hemmet i samband härmed inlöses av staten.

Vad först beträffar Långanäs yrkes- och ungdomshem framgår av vad skyddshemsinspektören anför, att hemmet för närvarande icke erbjuder tillfredsställande anordningar för omhändertagande av det klientel, som hänvisas till hemmet. Genom ett utförande av den av skyddshemsinspektören nu föreslagna utbyggnaden av hemmet skulle erhållas dels ytterligare mellan

30 och 35 nya platser för psykiskt belastade äldre manliga elever, dels och möjligheter till differentierad vård av det relativt svårskötta klientel, för vilket anstalten är avsedd. Då ett realiserande av skyddshemsinspektörens förslag alltså skulle medföra ett på grund av den nya lagstiftningen om villkorlig dom och om åtalseftergift nödvändigt tillskott av nya platser för den kategori av elever det här gäller samt en förbättring av den gamla och otidsenliga Långnäsanstalten tydligen förr eller senare ändock måste verkställas, anser jag mig böra tillstyrka den av skyddshemsinspektören föreslagna utbyggnaden av anstalten.

Vad beträffar de för anstaltens utbyggnad erforderliga byggnadsarbetena synes i stort sett intet vara att erinra mot vad av skyddshemsinspektören föreslagits. Jag förutsätter dock, att vid förslagets vidare utarbetande iakttages vad byggnadsstyrelsen i denna del anfört. Ej heller de beräknade kostnaderna för byggnadsarbetena och för anskaffandet av erforderliga inventarier föranleda någon erinran från min sida. Jag uppskattar alltså i likhet med skyddshemsinspektören dessa kostnader till (727 000 + 39 000) 766 000 kronor.

Då man knappast synes kunna räkna med att Långnäsanstalten skall kunna tagas i bruk i utvidgat skick redan under nästa budgetår, synes det icke erforderligt att redan nu taga ställning till frågan om de ändringar med avseende å anstaltens personalorganisation, som komma att erfordras på grund av anstaltens utbyggnad. Jag förordar därför, att med detta spörsmål får anstå och att frågan härom upptages i samband med prövningen av anslagsbehovet för de statliga skyddshemmen för budgetåret 1946/47. Genom den befattning med byggnadsarbetenas planerande, som den ledande personalen på skyddshemmet kan beräknas komma att få taga, kan det möjligen visa sig ogörligt för densamma att medhinna det ordinarie arbetet, därest icke personalförstärkning i någon form kan erhållas. Därest riksdagen ej har något att däremot erinra, torde därför rätten för Kungl. Maj:t att överskrida den i avlöningsstaten för statens skyddshem upptagna, förslagsvis anvisade anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal få avse jämväl det fall att av nu nämnd anledning personalförstärkning vid Långnäsanstalten kan visa sig oundgängligen nödvändig under någon del av nästa budgetår.

Det av skyddshemsinspektören framlagda förslaget beträffande Råby skol- och yrkeshem innebär, att hemmet skulle förändras till enbart yrkeshem samt att i samband härmed antalet platser vid hemmet skulle ökas från 50 till 60. Genom dessa åtgärder skulle skyddshemsorganisationen tillföras ytterligare 40 platser för yrkeshemselever. Härvid har förutsatts, att 30 av de 60 eleverna skulle undervisas i Lunds stads yrkesskolor i enlighet med därom mellan staden och staten träffat särskilt avtal. Då emellertid förhandlingarna med Lunds stad om de ekonomiska villkoren för ett sådant samarbete ännu icke äro slutförda, synes någon slutlig ställning nu icke kunna tagas till frågan om förändringen av verksamheten vid Råby. Jag vill emellertid redan nu uttala, att det enligt min mening skulle vara av stort värde, om ett samarbete enligt de skisserade riktlinjerna kunde komma till stånd,

och att ett positivt resultat av de fortsatta förhandlingarna alltså bör eftersträvas. Skulle emellertid en sådan lösning icke stå att vinna, torde för utvinnande av det erforderliga antalet nya yrkeshemsplatser det alternativet i stället få väljas att yrkesutbildningen anordnas inom Råbyanstalten. Definitivt förslag i denna fråga är avsett att föreläggas nästa års riksdag. På vilketdera av nu angivna sätt yrkesutbildningen än blir anordnad måste emellertid på annat håll inom skyddshemsorganisationen ersättning utvinnas för de 30 skolhemsplatser, som bortfalla genom nedläggandet av skolhemsavdelningen vid Råby. I detta syfte föreslår skyddshemsinspektören, att det för närvarande från Malmö stad arrenderade Östra Spångs skolhem inlöses av staten och utbygges från nuvarande 25 platser till dubbelskolhem med 60 platser. Då skolhemseleverna måste vara bortförda från Råby vid den tidpunkt, då nämnda anstalt skall ombyggas till enbart yrkeshem, måste den föreslagna utbyggnaden av Östra Spångs skolhem då vara realiserad. Frågan om utbyggnaden av Östra Spångs skolhem, som sålunda bör i tiden komma före ombyggnaden av Råbyanstalten, bör därför redan nu upptagas till behandling i syfte att byggnadsarbetena skola komma till utförande under nästa budgetår.

Vad först angår frågan om inlösen av Östra Spångs skolhem har, såsom framgår av vad skyddshemsinspektören anført, vid förda förhandlingar enighet uppnåtts om en lösensumma för hemmet av tillhoppa 48 090 kronor. Mot detta belopp, som beräknats i enlighet med de principer för inlösen av skyddshem, som fastställdes vid den av 1936 års riksdag beslutade skyddshemsreformen, synes från statens synpunkt intet vara att erinra. Jag vill därför tillstyrka, att inlösen av hemmet må ske för den överenskomna köpeskillingen.

Jag vill vidare förorda, att staten mottager det av Örkelljunga kommun såsom gåva erbjudna, intill skyddshemmet gränsande markområdet. Såsom skyddshemsinspektören framhållit torde det förbehåll, som av kommunen fästs vid gåvan, komma att visa sig sakna betydelse ur statsverkets synpunkt.

Vad härefter beträffar frågan om utbyggnaden av skolhemmet till dubbelhem med 60 platser uttalades visserligen i samband med den av 1943 års riksdag beslutade utvidgningen av Hammargårdens skolhem till ett dylikt dubbelhem vissa farhågor, att hemkaraktären skulle gå förlorad vid ett skolhem med så stort platsantal som 60. Såsom av skyddshemsinspektören framhållits synas emellertid riskerna härför vara föga framträdande, därest dubbelhemmen anordnas på sätt som skett vid Hammargården och nu föreslagits vid Östra Spång, nämligen med två från varandra helt skilda elevförläggningar med var sin husmoder och arbetsledare samt rektor såsom föreståndare för den ena förläggningen och en särskild avdelningsföreståndare med ansvar för den andra. Då vidare dubbelskolhemmen ur undervisnings- och personalsynpunkt framstå såsom överlägsna enkelskolhemmen samt dessutom dubbelhemstypen ur kostnadssynpunkt erbjuder betydande fördelar, synas knappast några betänkligheter böra möta mot en utbyggnad av Östra Spång på sätt skyddshemsinspektören nu föreslagit. Jag anser mig därför böra tillstyrka den föreslagna utbyggnaden av hemmet till dubbelskolhem.

I fråga om de föreslagna byggnadsarbetena vid hemmet har jag intet annat att erinra, än att jag förutsätter, att vid byggnadsplanens vidare utarbetande iakttages vad byggnadsstyrelsen anfört angående trapporna i de båda elevhemmen samt att en undersökning verkställes rörande möjligheterna att vidtaga någon utökning av elevernas sovrum. Köksanläggningen bör göras gemensam för de båda elevförläggningarna men med hänsyn till att avståndet mellan de båda förläggningarna uppgår till ej mindre än omkring 700 meter synes försiktigheten bjuda att utrymme reserveras för eventuellt senare anordnande av en andra köksanläggning. De upprättade kostnadsberäkningarna för byggnadsarbetena och för erforderlig inventarieanskaffning synas mig kunna godtagas. Jag beräknar alltså i likhet med skyddshemsinspektören kostnaderna härför till sammanlagt (1 148 000 + 46 000) 1 194 000 kronor.

Då man synes kunna utgå från att Östra Spång icke kan komma att tagas i bruk i utbyggt skick före den 1 juli 1946, är det icke erforderligt att nu taga ståndpunkt till frågan om det blivande personalbehovet vid hemmet. Ifrågasvarande spörsmål torde få behandlas i samband med prövningen av behovet av anslagsmedel för statens skyddshem för budgetåret 1946/47.

Jag förutsätter, att i samband med nybyggnad eller modernisering av personalbostäder vid skyddshemmen verkställas de justeringar av bostadsersättningarna, som betingas av förbättringar i standarden.

Enligt vad jag i det föregående anfört skulle för utbyggnaden av Långanäs yrkes- och ungdomshem erfordras ett belopp av 766 000 kronor, medan kostnaderna för inlösen och utbyggnad av Östra Spångs skolhem beräknats till 48 090 respektive 1 194 000 kronor. De sammanlagda engångsutgifterna för den av mig förordade utbyggnaden av skyddshemsorganisationen uppgå alltså till (766 000 + 48 090 + 1 194 000) 2 008 090 kronor, vilket belopp torde anvisas för nästa budgetår under anslaget till statens skyddshem: byggnadsarbeten m. m.

UPPFÖRANDE AV PERSONALBOSTADSHUS VID VEMYRA SKOL- OCH YRKESHEM. UPPFÖRANDE AV PERSONALBOSTADSHUS VID FORSANE YRKESHEM.

I anledning av förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 281 till 1944 års riksdag angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uppförde riksdagen (skrivelse nr 453) å allmän beredskapsstat II för nämnda budgetår bland annat till vissa byggnadsarbeten vid statens skyddshem ett anslag av 343 200 kronor. Av nämnda anslag avsågs ett belopp av 45 000 kronor för bestridande av kostnaderna för uppförande av ett personalbostadshus vid Vemyra skol- och yrkeshem samt ett belopp av 43 000 kronor för uppförande av en liknande byggnad vid Forsane yrkeshem. Beträffande den närmare motiveringen för berörda byggnadsarbeten får jag hänvisa till de redogörelser, som lämnats i nämnda proposition s. 80—82.

Med hänsyn till de för dispositionen av anslag å allmän beredskapsstat II gällande förutsättningarna har intetdera av ifrågasvarande byggnadsarbeten

kunnat påbörjas och så beräknas ej heller kunna ske under återstoden av innevarande budgetår.

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *socialstyrelsen* framhållit, att bostadsfrågan för de befattningshavare vid Vemyra och Forsane, för vilka nämnda bostadshus vore avsedda, borde lösas på snabbaste sätt. Styrelsen anför, att det för skyddshemsverksamhetens del vore synnerligen värdefullt, att många befattningshavarfamiljer funnes å anstalterna samt att i övrigt ömmande skäl talade för att de ifrågavarande befattningshavarna nu finge sina familjebostäder. Styrelsen föreslår på grund härav, att de båda byggnadsföretagen överföras till riksstaten för nästa budgetår.

Statskontoret har i avgivet utlåtande över styrelsens framställning icke ansett sig kunna biträda densamma.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad *socialstyrelsen* anført om angelägenheten av att de båda personalbostadshusen vid skyddshemmen Vemyra och Forsane snarast möjligt bringas till utförande vill jag tillstyrka, att för byggnadsföretagen äskas medel å riksstaten för nästa budgetår. Jag förordar alltså, att för utförande av ifrågavarande två bostadshus för nästa budgetår under anslaget till statens skyddshem: byggnadsarbeten m. m. upptages ett belopp av (45 000 + 43 000) 88 000 kronor.

VISSA UNDERHÅLLS- OCH KOMPLETTERINGSARBETEN M. M. VID SUNDBO YRKESHEM.

I skrivelse den 8 september 1944 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till vissa underhålls- och kompletteringsarbeten samt hygieniska anordningar vid Sundbo yrkeshem. Styrelsen har därvid anført följande:

Vid Sundbo yrkeshem finnas två elevförläggningar, Herrgården och Nygården, uppförda respektive 1932 och 1939. Herrgården, som får betecknas såsom anstaltens huvudbyggnad, är illa planerad och underhålligt utförd. Sedan staten övertagit Sundbo yrkeshem, har vid den jämlikt 10 § 22) stadgan för skyddshemmen varje år genom länsarkitekten utförda besiktningen av byggnaderna förslag framställt om genomgripande ändrings- och reparationsarbeten företrädesvis i fråga om de hygieniska anordningarna. Då kostnaderna härför emellertid beräknades bliva rätt stora, ha dessa arbeten dock i huvudsak uppskjutits till lämpligare tidpunkt.

Vid den under år 1944 företagna byggnadsbesiktningen hade skyddshemsstyrelsen tillkallat arkitekten Birger Jonson, som vanligen av *socialstyrelsen* anlitas för arkitektuppdrag inom skyddshemsvården. Besiktningen gav vid handen, att för reparations- och ändringsarbeten i Herrgården skulle krävas 33 500 kronor, för komplettering av vatten- och sanitetsutrustning i samma byggnad 5 400 kronor, för grusning av vägar och gårdsplaner 5 000 kronor, för anordnande av en dräneringsbrunn i Nygården 1 800 kronor, för tillbyggnad av toalettavdelningen till en tvättstugebyggnad 1 000 kronor, för reparationsarbeten i snickeriverkstaden 400 kronor samt för arvoden, administrations- och oförutsedda utgifter 3 300 kronor, eller totalt ett belopp av 50 400 kronor.

Då *socialstyrelsen* icke kan anse det försvarligt att längre uppskjuta de underhålls- och kompletteringsarbeten samt hygieniska anordningar, som

sälunda föreslagits utförda vid yrkeshemmet, får styrelsen föreslå, att medel härför äskas vid 1945 års riksdag.

I ett vid socialstyrelsens framställning fogat yttrande har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget eller de därför beräknade kostnaderna, 50 400 kronor.

I likhet med socialstyrelsen anser jag, att de nödvändiga underhålls- och kompletteringsarbetena vid Sundbo yrkeshem icke längre böra uppskjutas. Jag vill därför tillstyrka, att de nu må komma till utförande. Mot de beräknade kostnaderna för arbetena synes intet vara att erinra. Jag förordar alltså, att för nästa budgetår för ändamålet under anslaget till statens skyddshem: byggnadsarbeten m. m. beräknas ett belopp av 50 400 kronor.

*Departements-
chefen.*

SAMMANFATTNING OCH HEMSTÄLLAN.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle för nästa budgetår under anslaget till statens skyddshem: byggnadsarbeten m. m. beräknas medel för följande ändamål:

Utbyggnad av skyddshemsorganisationen	kronor	2 008 090
Uppförande av personalbostadshus vid Vemyra skol- och yrkeshem	»	45 000
Uppförande av personalbostadshus vid Forsane yrkeshem	»	43 000
Vissa underhålls- och kompletteringsarbeten m. m. vid Sundbo yrkeshem	»	50 400
	<u>Summa kronor</u>	<u>2 146 490</u>

Det sammanlagda medelsbehovet för nu föreslagna byggnadsarbeten m. m. vid de statliga skyddshemmen skulle alltså utgöra 2 146 490 kronor eller i avrundat belopp 2 150 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2 150 000.

4:o) Bidrag till driften av icke statliga skyddshem, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1943/44	1 000 000	1 000 311
1944/45	1 000 000	—
1945/46 (förslag)	1 000 000	—

Icke-statlig skyddshemsverksamhet bedrivs för närvarande dels av städerna Stockholm och Göteborg, som själva omhänderha värden av huvudparten av sina skyddshemselever, dels ock av ett flertal enskilda sammanlutningar och stiftelser. Verksamheten är närmare reglerad genom en rad

avtal, varav en del fastställts av Kungl. Maj:t den 9 april respektive den 8 juli 1943, medan andra avtal av äldre datum blivit föremål för vissa av Kungl. Maj:t den 9 april 1943 fastställda ändringar. Avtalen med städerna Stockholm och Göteborg, vilka ursprungligen gällde till och med den 31 december 1944, ha genom av Kungl. Maj:t den 26 maj 1944 fastställda tilläggsavtal förlängts att gälla till och med den 30 juni 1945 på oförändrade villkor.

En redogörelse för de från och med den 1 januari 1943 tillämpade grunderna för statsbidrag till de icke statliga skyddshemmen återfinnes i 1943 års statsverksproposition (V s. 110 ff.), till vilken redogörelse jag tillåter mig hänvisa.

I skrivelse den 28 augusti 1944 har *socialstyrelsen* gjort framställning rörande medelsbehovet för nästa budgetår och därvid utgått från gällande avtal.

Kostnaderna för fasta platsbidrag uppskattar styrelsen till 626 600 kronor. Därvid har räknats med sammanlagt 638 platser, varav 237 vid skyddshem tillhörande städerna Stockholm eller Göteborg samt 401 vid skyddshem tillhörande sammanslutningar eller stiftelser.

Med hänsyn till efterfrågan på skyddshemplatser beräknar styrelsen i likhet med löpande budgetår ersättningarna för överbeläggning till 35 000 kronor.

Kostnaderna för rörligt tillägg å de fasta platsbidragen och ersättningarna för överbeläggning uppskattar styrelsen efter oförändrat procenttal, 30 procent, till 198 480 kronor.

Utgifterna för det särskilda elevbidrag av 300 kronor för elev, som utgår vid skyddshemmet Bistaborg samt det beklädnadsbidrag, som jämväl utgår vid nämnda skyddshem, beräknar styrelsen till sammanlagt 14 400 kronor.

För extra årliga bidrag till skyddshemmen Mossebo, Skrubba och Johannelund har sammanlagt beräknats ett belopp av (1 200 + 11 500 + 6 500) 19 200 kronor.

Till ersättning för anlitande av biträde av psykiatriskt särskilt skolad läkare beräknas 8 300 kronor, medan för ersättningar för utackorderade eller villkorligt utskrivna elever upptagits ett belopp av 20 000 kronor.

Bidragen till underhåll av byggnader uppskattas till sammanlagt 110 260 kronor.

Medelsbehovet har alltså av socialstyrelsen beräknats till (626 600 + 35 000 + 198 480 + 14 400 + 19 200 + 8 300 + 20 000 + 110 260) 1 032 240 kronor eller i avrundat tal 1 035 000 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande ansett anslaget i likhet med vad som skett för innevarande budgetår kunna upptagas med ett till 1 000 000 kronor avrundat belopp.

Vidare torde jag få anmäla, att *stadsfullmäktige i Stockholm och Göteborg* i skrivelser den 15 november och den 7 december 1943 uppsagt de för

städerna till och med den 31 december 1944 gällande avtalen rörande den av dem bedrivna skyddshemsverksamheten.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 18 februari 1944 åt skyddshemsinspektören Torsten Eriksson och byråchefen i finansdepartementet Henrik Klackenbergs att upptaga förhandlingar med städerna om nya avtal beträffande städernas skyddshemsverksamhet efter utgången av år 1944.

Sedan Eriksson och Klackenbergs efter förhandlingar med representanter för städerna med skrivelse den 26 januari 1944 överlämnat förslag till tilläggsavtal, avseende förlängning av gällande avtal på oförändrade grunder till och med den 30 juni 1945, samt dessa förslag godkänts av stadsfullmäktige i Stockholm och Göteborg, fastställdes — såsom förut nämnts — tilläggsavtalen av Kungl. Maj:t den 26 maj 1944.

Efter fortsatta förhandlingar med städernas representanter ha Eriksson och Klackenbergs här efter med skrivelse den 3 mars 1945 överlämnat förslag till avtal med städerna, avseende tiden 1 juli 1945—30 juni 1950, samt därvid anfört följande:

Vid förhandlingarna beträffande frågan om nya avtal för tiden efter första halvåret 1945 framfördes anspråk från städernas sida på betydande överflyttningar av deras skyddshemskostnader på staten, därvid jämväl ifrågasattes, att staten helt skulle övertaga verksamheten. Efter relativt segslitna förhandlingar har enighet nu uppnåtts om förslag till avtal för nästa femårsperiod, vilka förslag tillstyrkts av såväl städernas representanter som oss.

Avtalsförslagen innebära en förlängning av nu gällande avtal på oförändrade villkor i avseende å de löpande kostnaderna för verksamheten, dock att för Göteborgs stads skyddshem å Fagared ansetts kunna insynas ett ökat platsantal, nämligen två platser på yrkeshemsavdelningen och fyra platser på skolhemsavdelningen. Den enda mera betydelsefulla förändring, som avtalsförslagen innehålla, är ett fastställande av principen, att staten skall lämna städerna bidrag till erforderliga ny-, till- och ombyggnader av skyddshemmen, vilka prövas lämpliga även med hänsyn till landets skyddshemsorganisation i övrigt. Bidragen förutsättas därvid skola utgå med den procent-sats, som Kungl. Maj:t och riksdagen i varje särskilt fall besluta. I samband med att principen om statliga byggnadsbidrag godtagits har i avtalsförslagen intagits en klausul, åsyftande att skapa garantier för att de bidrag, som enligt avtalen utgå till byggnadsunderhåll, skola under avtalsperioden i dess helhet disponeras till erforderliga reparations- och underhållsarbeten.

I avgivet utlåtande över avtalsförslagen har *socialstyrelsen* anfört huvudsakligen följande:

Styrelsen har intet att invända mot att platsantalet vid Fagared höjes från 62 till 68. Klausulen om bidragen till underhåll av byggnaderna — vilken innebär, att socialstyrelsen, om de till underhåll av städernas skyddshemsbyggnader lämnade bidragen icke under avtalstiden helt disponeras för sitt ändamål, skall äga påfordra att de användas för av styrelsen angivna reparations- och underhållsarbeten — finner styrelsen mycket lämplig såsom garanti för att underhållet ej eftersättes. Ej heller vill styrelsen resa någon invändning mot principen, att statsbidrag skall utgå till ny-, till- och ombyggnader. Skall städernas intresse för denna verksamhet kunna i tillbörlig grad stimuleras, synes det ofrånkomligt, att staten beviljar dylika bidrag. Att dessa bidrag ej fixerats till ett visst procentuellt angivet belopp, betyder

enligt styrelsens uppfattning mindre, då varje byggnadsföretag ändå skall granskas i samma ordning, som gäller för statliga skyddshemsbyggen.

Socialstyrelsen vill därför tillstyrka, att nya avtal slutas med städerna Stockholm och Göteborg på de vid förhandlingarna uppnådda villkoren. Förslaget innebär, att det av socialstyrelsen för budgetåret 1945/46 beräknade beloppet till fasta platsbidrag till driften av icke-statliga skyddshem får ökas med 5 400 kronor, medan det rörliga tillägget å platsbidragen får ökas med 1 620 kronor.

Departements-
chefen.

De framlagda förslagen till nya avtal med städerna Stockholm och Göteborg beträffande städernas skyddshemsverksamhet föranleda ingen erinran från min sida. Jag tillstyrker därför, att nya avtal slutas med städerna på de vid förhandlingarna överenskomna villkoren.

Vad beträffar medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag är detta givetvis icke möjligt att exakt beräkna. Med hänsyn härtill och till belastningssiffran för det senaste budgetåret förordar jag, att anslaget i likhet med vad som skett för innevarande budgetår upptages med ett till 1 000 000 kronor avrundat belopp.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av icke statliga skyddshem* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *förslagsanslag* av..... kronor 1 000 000.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1:o)—4:o) med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Hammar.